

Не забудзем!

Нядаўна пецярбургжцы адзначылі 78-ю гадавіну вызвалення Ленінграда ад фашысцкай блакяды. Беларусы заўсёды памяталі і памятаюць пра мужнасць, гераізм і вялікую драму блакаднага Ленінграда. І менавіта таму гэтымі днямі ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны была адкрыта сумесная экспазіцыя «Сімвалы блакаднага Ленінграда».

1 лютага Беларусь наведала дэлегацыя Санкт-Пецярбурга на чале з губернатарам Аляксандрам Бягловым.

«Я вельмі ўдзячны вам за тое, што ў цяперашняй няпростай сітуацыі вы выбралі такі знакавы момант для наведвання Беларусі», — сказаў Прэзі-

дэнт Аляксандр Лукашэнка і падкрэсліў, што і ў Санкт-Пецярбургу, і ў нашай краіне беражліва захоўваюць і аднаўляюць памяць аб гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

«У сувязі са спробамі, якія пачасціліся апошнім часам, яе перапісаць, перакрэсліць подзвіг савецкага народа лічым, што прыйшоў час (дарэчы, што мы і робім) даць праўдзівыя ацэнкі многім падзеям і іх удзельнікам», — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка.

Прэзідэнт нагадаў аб трагедыі блакаднага Ленінграда, назваўшы гэта адным з самых жудасных эпизодаў Другой сусветнай вайны. Тады Ленінград страціў сотні тысяч сваіх жыхароў...

Працяг тэмы — на старонках 2, 4.

ПРАЦЯГВАЕЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ «КУЛЬТУРА» ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ/

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце «Белпошты» (пункт «Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі»).

Соцыум

ПРАГРАМА ЗАХАВАННЯ ПАМЯЦІ

Сёлета ў нашай краіне адзначаецца Год гістарычнай памяці. Важны акцэнт робіцца на перыядзе Вялікай Айчыннай вайны. Якія практы рыхтуюцца сёння ў гэтым кірунку і якія мерапрыемствы ўжо рэалізуююцца?

ст. 4

Соцыум

АДЧУЎ СЯБЕ СКАРЫНАМ

Сярод устаноў культуры Беларусі важнае месца займаюць мастацкія галерэі ў розных рэгіёнах краіны. Менавіта сюды завітваюць і дзятва, і моладзь, і даросля. Журналіст «К» паведамаў нашым чытачам пра іх дзейнасць.

ст. 5

Раскадроўка

КАБ ГЛЯДЗЕЛІ З ЦІКАВАСЦЮ

У гэтую нядзелю ў мінскім кінатэатры «Піянер» абудзецца першая прэзентацыя цыкла «Іменны Беларусі». Неўзабаве прэміера новага праекта пройдзе і на тэлеканале «Беларусь-3».

ст. 7

9 771994 478007 2 2006

27 студзеня 1944 года над Ленінградом упершыню за доўгі час прагрымелі мірныя залпы гармат. Святочны салют абвясціў поўнае вызваленне горада ад фашысцкай аблогі. Да 77-й гадавіны тых падзей у Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны разгарнулася выстава «Сімвалы блакаднага Ленінграда».

Данііл ШЭЙКА

На ўрачыстае адкрыццё экспазіцыі завіталі ветэраны, моладзь, прадстаўнікі беларускіх і расійскіх органаў улады. Сярод ганаровых гасцей — губернатар Санкт-Пецярбурга Аляксандр Бяглоў. У прывітаным слове ён звярнуўся да блакаднікаў: «Мы памятаем усіх вас і тое, як вы адстаялі Ленінград. На Пискароўскіх могілках пахаваны беларусы, якія абаранялі наш горад, а ленінградцы ўдзельнічалі ў вызваленні Мінска і ўсёй рэспублікі. Мы ганарымся, што захавалі галоўнае — братэрства двух вялікіх народаў». Таксама Аляксандр Бяглоў уручыў падарункі і памятныя медалі кіраўнікам мінскіх арганізацый блакаднікаў Марыі Ягадніцкай і Віталю Васільеву.

Пра сумесныя намаганні на захаванні памяці казаў беларускі віцэ-прэм'ер Ігар Петрышэнка. На яго думку, Беларусі і Расіі трэба паслядоўна даносіць праўду пра Вялікую Айчынную вайну, разам праводзіць гэту лінію на міжнародных пляцоўках. — Мы павінны і далей уваквечваць подзвіг і астуджаць гарачыя галовы, каб не было думак, палыходаў і спроб развязаць войны, у якіх гінуць тысячы ні ў чым не вінаватых людзей. Наша задача — абудзіць цікавасць да вытокаў, сумеснай гераічнай гісторыі беларускага і расійскага народаў, — адзначыў Ігар Петрышэнка.

Прыклад такога супрацоўніцтва — выстава «Сімвалы блакаднага Ленінграда». Яе разам падрыхтавалі Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Цэнтральны дзяржаўны

Знакі агульнай памяці

Ігар Петрышэнка, Аляксандр Бяглоў, мітрапаліт Венямін.

Алена Лезік, дырэктар Санкт-Пецярбургскай дзяржаўнай бюджэтнай установы культуры «Дзяржаўны музей абароны і блакады Ленінграда».

архіў літаратуры і мастацтва Санкт-Пецярбурга і Дзяржаўны мемарыяльны музей абароны і блакады Ленінграда. Установы не ўпершыню ладзяць сумесны праект: увосень міначнае магі ўбачыць фотадакументальную выставу «Адным дыханнем з Ленінградом», прысвечаную героям «Блакаднай кнігі» Данііла Граніна і Алеся Адамовіча. Цяперашняя экспазіцыя таксама багатая на фотаздымкі, якія паказваюць жыццё і ваяванне ва ўмовах голаду і марожаных бомбёжак. На кадрах — вынас раненых пасля абстрэлу, разбураныя авіябомбамі дамы, выезд на

Аляксандр Бяглоў уручае віншавальны ліст і памятны медаль «Свечка памяці» Марыі Ягадніцкай, старшыні праўлення грамадскага аб'яднання «Беларускі саюз блакаднікаў Ленінграда».

лёд Дарогі жыцця. Агляд экспазіцыі пачынаецца менавіта з галерэі фатаграфій. Яна мусіць увесці наведвальнікаў у тэму і стварыць настрой, патрэбны для знаёмства з галоўнай часткай экспазіцыі.

Гэтым разам стваральнікі не абмежаваліся фотадакументальнымі матэрыяламі. З горада над Навой прывезлі сапраўдныя прадметы — сведчанні трагічных падзей. У цэнтры выставы размяшчалася гісторыка-мастацкая кампазіцыя: дзіця цягне на санках маленькі бітон валы для нямоглых башкоў. Дырэктар музея абароны і блакады Ленінграда Алена Лезік тлумачыць: «У першую ваенную зіму водаправод у горадзе не працаваў. Даводзілася дабываць ваду ў па-

смяршэй ленінградскіх бальніц амаль пад кожным прозвішчам пазначаны дзягыз «агульная дыстрафія». Праз кепскае харчаванне і холад гінулі цэлыя сем'і, што пацвярджае пасведчанні аб смерці Салаўёвых — маці, башкі і чатырох малалетніх дзяцей.

Напэўна, галоўным сімвалам абкружанага горада можна лічыць блакадны хлеб, які выдавалі па прадуктовых картках. Калі горад заблакіравалі, запасы харчавання пачалі імкліва спусташацца — і ў лістападзе 1941 года прайшлося знізіць дзённую норму выдачы хлеба да 125 грамаў. Адзін з такіх кавалачкаў паказаны ў экспазіцыі. Па разрэзе добра відаць, што яго склад істотна адрозніваецца ад выпечкі мірных часоў. Напалову хлеб прыгатаваны з прымесей. У цеста дадавалі сабраны на млынах мучны пыл або гідрэцэлюзу (яна давала прадукту горка-траўнасты смак). Гэтыя сурогаты дапамаглі перажыць самыя крытычныя дні восені і зімы 1941 года. Больш падрабязную інфармацыю пра блакадны хлеб даюць постары з архіўнымі фотакадрамі.

Адлюстроўвае выстава не толькі трагізм ваенных

падзей, але і нязломнасць гараджан. Раздзел «І музы ўстаялі» прысвечаны культурнаму жыццю абкружанага Ленінграда. Агульнавядома, што мясцовыя артысты ў складаных умовах працягвалі выступленні, каб падтрымаць дух гараджан. «Мастацтва сушылася, бедвала і радалася разам з тымі, хто да яго звяртаўся, пранікала ў душы шляхам, вядомым толькі мастацтвам», — згадвала Вольга Бергольц. Экспазіцыя знаёміць з працай тэатраў, радыё і музычных калектываў. На стэндах паказаны фотарэпрадукцыі работ Саламона Боіма, Вячаслава Пакуліна і іншых мастакоў. У жорсткіх умовах яны не спынілі дзейнасці і, апроч агітацыйных формаў, стваралі звычайныя карціны, выходзілі на вуліцы з жадааннем захаваць на палатне і паперы краявіды блакаднага горада.

Таксама на выставе дэманструюцца аб'екты для тушэння запальных бомб, прадуктовыя карткі, малонкі і лісты — усё, што праз 78 гадоў нагадвае пра трагедыю і мужнасць блакаднікаў. Пабацьчы знакі ленінградскай памяці ў Мінску можна да 9 сакавіка.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Праца ў зададзеным кірунку

1 лютага адбылася чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатоля Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства. З дапамогай сродкаў відасувязі ўзел у нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Павел САЛАЎЕЎ

На пачатку нарады Анатоля Маркевіч засяродзіў вялікую ўвагу на Пасланні кіраўніка краіны, з якім Прэзідэнт Беларусі

Аляксандр Лукашэнка 28 студзеня звярнуўся да беларускага народа і Нацыянальнага сходу.

Міністр культуры адзначыў, што летась краіна перанесла вялікія выклікі: няпростую эпідэміялагічную сітуацыю, спробу разбалансавання дзяржаўных структур, санкцыі, якія дзяржава трывала вынесла. Пасланне Прэзідэнта дало правільную адзнаку сённяшніх падзей у краіне, а таксама зрабіла добры задзел на будучыню. На думку Анатоля Маркевіча, пасля рэфэрэндуму па ўнясенні змен і дапаўненняў у Канстытуцыю праца ва ўсёй галіне павольніцца.

Абмежаванні фінансавання ў такіх сацыяльных сферах, як адукацыя, медыцы-

нах на рэках і каналах, дзе збіраліся чэргі. Потым людзі на санках везлі напоўненыя ёмістасці дадому. І герой нашай кампазіцыі, чатырохгадовы хлопчык, спяшаецца дапамагчы сям'і сагнаць смагу».

Шчымлівую тэму блакаднага дзяцтва таксама раскрываюць іншыя экспанаты. Напрыклад, вышытая сурвэтка Маргарыты Корзінай. Дзяўчынка ўзялася за творчасць у налзе адцягнуць увагу ад дакучлівага пачуцця голаду, але пайшла з жыцця раней, чым завяршыла работу. Побач ляжыць сукенка дзіцяці, якое не вытрымала суровую зіму 1941-1942 гадоў.

Пра маштаб трагедыі кажуць медыцынскія дакументы. У кнігах рэгістрацыі

на, культура, не адбудзецца, а, напрыклад, у правінцыйных гарадах з невялікай колькасцю жыхароў чакаецца рост прамысловасці, будаўніцтва, развіцця рэальнага прадпрыемства.

Іншай тэмай нарады стала статыстыка па захворванні, вакцынацыі і мерах бяспекі ў сферы культуры.

Абмяркоўваюцца таксама план мерапрыемстваў, датычных Гола старычнай памяці. Вырашылі асаблівую ўвагу надаць стварэнню экспазіцыі аб падзеях ВВВ у музеях краіны, мерапрыемствам па захаванні беларускіх абрадаў і традыцый, умацаванні адносін з беларусамі замежжа. Міністру далажылі, што «Беларусьфільм» падрыхтаваў міні-се-

рыял на тэму падзей вайны, прэм'ера якая неўзабаве адбудзецца на нацыянальных тэлеканалах. Пэўная ўвага была засяроджана і на праектах супрацоўніцтва з добраахвотным фондам Аляксея Талая, у прыватнасці размова ішла пра агульнае стварэнне аб'ектаў у гонар Вялікай Перамогі.

Падчас пасяджэння абмяркоўвалася таксама арганізацыя свят Дзень Перамогі, Дзень Незалежнасці, «Славянскі базар». Па словах міністра, у конкурсах на правядзенне гэтых мерапрыемстваў могуць удзельнічаць не толькі рэжысёры са сталіцы, але і з усіх куткоў Беларусі. На таленавітых, здольных людзей беларуская зямля багатая.

Размова пра надзённае

У сталічных установах культуры 2 лютага адбыўся адзіны дзень інфармавання, прысвечаны праекту абноўленай Канстытуцыі. На дыялог з супрацоўнікамі Мінскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя М.І. Глінкі завітаў міністр культуры Анатолій Маркевіч.

Перад сустрэчай з выкладчыкамі кіраўнік ведамства наведваў вучэбныя класы і пазнаёміўся з юнымі талентамі. На ўроку акадэмічных спеваў атрымалася заспець першакурсніцу Уладзіславу Дарашэвіч. Дзяўчына марыць пра вялікую сцэну і таму збіраецца прыкласці максімум намаганняў падчас навучання. Безумоўна, поспех будучай артысткі залежыць не толькі ад яе ўпартаці, але і ад школы. Каледж імя Глінкі можа даць старт годнай кар’еры, што пацвярджае гісторыя: некаторыя выпускнікі сталі салістамі Вялікага тэатра Беларусі і Беларускага дзяржаў-

нага акадэмічнага музычнага тэатра, удзельнікамі творчых калектываў блізкага і далёкага замежжа.

Таксама Анатолій Маркевіч пабыў у вялікай канцэртнай зале на рэпетыцыі народнага хору. Гэты калектыв адзначаны прэміяй Спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі. У скарбонцы хору — дыпламы рэспубліканскага радыёконкурсу «Маладыя таленты Беларусі», міжнародных спаборніцтваў у Расіі і Аўстрыі.

На дыялогавай пляцоўцы міністр культуры абмеркаваў з калектывам каледжа праект змяненняў і дапаўненняў Канстытуцыі, а таксама ключавыя тэзісы Паслання Прэзідэнта беларускаму народу і Нацыянальнаму сходу. Анатолій Маркевіч раскрыв гісторыю Асноўнага Закона і абгрунтаваў неабходнасць абнаўлення дакумента.

— Пасля прыняцця Канстытуцыі адбылося шмат падзей. Заканамерна,

што Асноўны Закон патрабуе карэктаваў. Іх дыктуе само жыццё. Пры гэтым мы не скасоўваем ранейшыя напрацоўкі, бо новашта бурчыць падмурак і сцены дома, калі яны трывалыя, — адзначыў Анатолій Мечыслававіч. — Краевугольныя камяні застаюцца некрутанымі. У абноўленай Канстытуцыі застанецца паняцце сацыяльна арыентаванай дзяржавы. І мы бачым, што праект выклікаў шчырую зацікаўленасць народа.

Тэму дыялогавай пляцоўкі не абмяжоўвалі канстытуцыйнай рэформай. Супрацоўнікі каледжа звярнуліся да міністра культуры з пытаннямі пра сістэму музычнай адукацыі. Сярод прапаноў ад выкладчыкаў — пашырыць спіс творчых конкурсаў, пераможцы якіх маюць права пасупіць у вышэйшыя навуцальныя ўстановы і каледжы без іспытаў. Звяршылася сустрэча канцэртмам навучэнцаў і творчых калектываў каледжа.

Даніл ШЭЙКА
К

Нас не перамагчы, пакуль жыве памяць

27 лютага адбудзецца рэспубліканскі рэферэндум па пытанні ўнясення змяненняў і дапаўненняў у Канстытуцыю Рэспублікі Беларусі. Мы пацкавіліся ў дзеячаў культуры, як яны ацэньваюць прапанаваны праект.

Генеральны дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Уладзімір ПРАКАПЦОЎ:

— Упэўнены, што абноўленай Канстытуцыя паспрыяе выхаванню ў беларусаў больш адказнага стаўлення да культурных набыткаў і гістарычнай памяці. У артыкуле 54 зберажэнне спадчыны, працягненне патрыятызму і захаванне памяці пра гераічную мінуўшчыну абвешчаны доўгам кожнага грамадзяніна. Значная місія ў гэтым плане ўкладзена на наш музей, калекцыя якога змяшчае каля 30 тысяч прадметаў мастацтва. Некаторыя работы з залатога фонду наведвальніц хутка ўбачыць на выставе «Памяць народа», прысвечанай Году гістарычнай памяці. Мы пакажам унікальныя творы айчынных аўтараў пра ваенныя выпрабаванні і міруную працу. Не пакінем без увагі юбілей нашых класікаў Вітольда Бялыніцкага-Бірулі і Міхаіла Савіцкага.

Дырэктар Мінскай абласной бібліятэкі імя А.С. Пушкіна Наталія ВАШЧЫЛА:

— Для мяне, спецыяліста ў сферы культуры, падаюцца важнымі палажэнні аб захаванні гістарычнай памяці, замацаваныя ў праекце абноўленай Канстытуцыі. Так, шмат чаго ў гэтым кірунку рабілася раней. Ніхто не пасмее сцвярджаць, што мы не захавалі сваю культуру і гісторыю. Але разам з тым былі моманты, пра якія мы не заўсёды казалі, трымаючыся пазіцыі добрасуседства. Гістарычная памяць не заўсёды раласная, бо ёсць у мінулым цяжкія падзеі. Не сакрэт, што ў гады Вялікай Айчыннай вайны зверсты на шматпакутны беларускай зямлі чынілі не толькі нямецкія вайскоўцы, але і некаторыя нашы суседзі. І пра гэта варта казаць, каб адхіліць дзіўныя папрокі і беспасадкавыя абвінавачванні ў адрас Беларусі.

Безумоўна, з унясеннем дапаўненняў і змяненняў у Канстытуцыю праца па захаванні і прапагандзе нацыянальных каштоўнасцей стане больш шматграннай. Пры гэтым трэба не толькі звяртацца да набыткаў мінулага, але і дэманстраваць сучасныя дасягненні нашай краіны.

Вучоны сакратар Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны Валерый НАДТАЧАЕЎ:

— Адным з галоўных аб’ектаў інфармацыйнай вайны, якую вядуць супраць

суверэннай Беларусі, з’яўляецца Вялікая Айчынная вайна савецкага народа супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. І гэта невыпадкова. Памяць пра агульную трагедыю і гераізм дагтуль аб’ядноўваюць народы былога Савецкага Саюза. На тэрыторыі нашай краіны больш за 9 тысяч помнікаў і мемарыяльных комплексаў. Яны нагадваюць пра тую пану, якую мы заплалі за права жыць і самастойна вызначаць свой лёс.

На адкрыцці новага будынка нашага музея ў ліпені 2014 года Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка вызначыў стратэгічныя напрамкі ў дзейнасці ўстаноў: захаванне памяці пра гераіў Вялікай Айчыннай вайны, супрацьдзеянне фальсіфікацыі гісторыі, работа па патрыятычным і духоўна-маральным выхаванні грамадзян, кансалідацыі грамадства.

Перамагчы ў інфармацыйным супрацьстаянні можна толькі аб’яднаўшыся. На мой погляд, у новай рэдакцыі Канстытуцыі гэта ўлічана. Захаванне гістарычнай памяці пра гераічнае мінулае беларускага народа, праўленне патрыятызму заяўлены ў праекце Асноўнага Закона як абавязак кожнага грамадзяніна. Пакуль мы памятаем — нас не перамагчы.

Даніл ШЭЙКА
К

Газета-рэгіёны-чытач

2022 год у Беларусі аб’яўлены Годам гістарычнай памяці. Насамрэч нашай краіне ёсць чым ганарыцца з часоў Полацкага княства да часоў СССР і сучаснай незалежнасці. Паўсюдна ў культурных установах Беларусі адбываюцца мерапрыемствы, прысвечаныя гэтай падзеі. У сувязі з гэтым мы задалі некалькі пытанняў прадстаўнікам розных рэгіёнаў краіны.

■ Зміцер Жураўскі, загадчык аддзела культуры на-адукацыйнай работы Магілёўскага абласнога мастацкага музея імя П.В.Масленнікава:

— Да Года гістарычнай памяці мы рыхталіся загадзя, а ўжо ў студзені ў нас пачалі работу чатыры выставы, на адкрыцці якіх прысутнічалі губернатар Анатолий Ісачанка і намеснік міністра культуры Валерый Грамадзя. Першыя дзве часовыя: «Нам жыць і помніць» сумесна з магілёўскім аддзяленнем ветэранаў, на якой экспанаваліся макеты спаленых падчас вайны вёсак у нашым рэгіёне. Выстава, аднайменная фільму «Ідзі і глядзі», у арганізацыі якой дапамагло ўпраўленне КДБ Магілёўшчыны, дала магчымасць прадставіць дакументы аб генацыдзе беларускага народа ў вобласці. Пры гэтым мы экспанавалі карціны Георгія Паплаўскага і зрабілі сумесны прагляд фільма Элема Клімава з гасцямі музея.

Дзве пастаянныя выставы наступныя: экспанаванне ўнікальнай фрэскі з Бялыніцкага кармільскага касцёла «У селі сну Іакава» па біблейскаму сюжэту. Фрэску арыгінальна адрэстаўраваў Юрый Маліноўскі.

Яшчэ адна называецца «Тамнічныя водбліскі стагоддзяў», дзе для глядачоў прадстаўлена 16 галаграфічных выяў беларускіх артэфактаў, сярод якіх кінжалы, іконы, грыўні, падсвечнікі, а таксама славуць пояс Вітаўта. Мы будзем і надалей рабіць праекты да Года гістарычнай памяці.

■ Аляксандр Лукашэнка, дырэктар Палескага драматычнага тэатра:

— Найпершае, што мы збіраемся зрабіць у тэатры да Года гістарычнай памяці, — аднавіць паказ спектакля нашага рэжысёра Паўла Марыніча «Хай спыніцца вайна!». Адметная пастаноўка тым, што яна створана па гістарычных дакументах і расказвае пра непасрэдную акупацыю Пінска, пра вялікую колькасць ахвяр падчас вайны. Таксама ў планах згадаць пра тое, што 360 гадоў таму пры езуіцкім каледжы ў нашым горадзе пачаў існаваць тэатр. Гэта нагода ганарыцца, і мы абавязкова пакажам тэматычны спектакль.

■ Алена Серакова, дырэктар Лідскага дзяржаўнага музычнага каледжа:

— Для нашых навучэнцаў сёлета мы арганізуем экскурсіі ў Брэсцкую крэпасць, на Лінію Сталіна, у музей Вялікай Айчыннай вайны і Беларускай дзяржаўнасці, па месцах баёвай славы Лідскага раёна. Адбудзецца фестываль патрыятычнай песні «Сэрца зямлі маёй». Сумесна з Лідскай бібліятэкай — моладзевыя святы «Квітнеючы май, пераможчы май!», дзе адбудзецца канцэрт з удзелам навучэнцаў, флэшмоб, выставы, гульнявая праграма. Таксама ў планах наведванне Лідскай авіябазы, паказ ваенных фільмаў, конкурс вершаў і тэматычны дыктант, шэраг адукацыйных праектаў пра вайну. Асабіста я згодная з уключэннем у Канстытуцыю ўшанавання памяці Вялікай Айчыннай вайны, за што абавязкова прагаласую на рэферэндуме. Справа ў тым, што мой дзед — удзельнік Сталінградскай бітвы. З яго батальёна пасля цяжкіх баёў засталася толькі два чалавекі. Для мяне яго подзвіг — сямейны гонар.

Падрыхтаваў Павел САЛАУЁЎ
К

Змены, абумоўленыя часам

У сувязі з надыходзячым рэферэндумам па ўнясенні змен і дапаўненняў у Канстытуцыю кіраўніцтва Рэдакцыі на-выдавецкай установы «Культура і мастацтва» запрасіла да сябе загадчыка кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ, кандыдата юрыдычных навук, дацэнта Людмілу Голубеву.

Павел САЛАУЁЎ/

Людміла Леанідаўна прывяла статыстыку, згодна з якой сёння амаль ва ўсіх краінах свету практычна не засталася Канстытуцый у першапачатковых рэдакцыях. Каля 90 краін ажыццявілі канстытуцыйныя рэформы, і 57 краін прынялі новыя Канстытуцыі.

Працаваць над змяненнямі ў беларускім Асноўным Законе было даручана канстытуцыйнай камісіі, куды ўваходзілі вядучыя юрысты. Можна назіраць, што папраўкі захоўваюць у новай Канстытуцыі лепшае і вылучаюць

нормы, якія дазваляюць рухацца наперад у свеце, які хутка змяняецца.

Адзін з галоўных вектараў абноўленай Канстытуцыі, па словах выкладчыка, датычыцца захавання нацыянальнай самабытнасці, суверэнітэту, культурных і гістарычных традыцый, сацыяльна справядлівага грамадства.

Для беларускага народа вельмі важна і дапаўненне аб захаванні гістарычнай памяці аб Вялікай Айчыннай вайне і гераізме народа-пераможцы.

Асабліва ўвага ў праекце новай Канстытуцыі нададзена культываванню традыцыйных сямейных каштоўнасцей, падтрымкі шматдзетных сем’яў, сірот, а таксама клопату аб пажылых людзях і інвалідах. Дзяржава забяспечвае прыярытэт выхавання беларускіх дзяцей згодна з патрыятычнымі каштоўнасцямі краіны. Грамадзяне самі павінны несці адказнасць за сябе і сваю сям’ю, уносіць уклад у дабрабыт дзяржавы.

Ва Усебеларускі народны сход, якому будзе нададзена шырота паўнамоцтва, будзе ўваходзіць Прэзідэнт, Прэзідэнт ад адстаўцы, прадстаўнікі грамадзянскай супольнасці і дэпутаты з усёй рэспублікі. Калегіяльным органам па

вырашэнні ўзнікаючых пытанняў будзе Прэзідыум. Такім чынам, УНС будзе з’яўляцца вышэйшым прадстаўнічым органам народаўладдзя, які вызначае стратэгічныя напрамкі развіцця краіны. Пасяджэнне Усебеларускага народнага сходу будзе праходзіць не радзей за раз на год, яго члены будуць выбірацца на пяць гадоў. Тым не менш у краіне захавана прэзідэнцкая форма праўлення, абмежаваная двума пяцігадовымі тэрмінамі.

Таксама ў Канстытуцыі гаворыцца аб выключэнні ваеннай агрэсіі з тэрыторыі Беларусі, а таксама здымаецца бяз’ядзерны статус нашай краіны, бо з пабудовай Астравецкай АЭС краіна ўступіла ў «атамны клуб».

Дзяржава абараняе персанальны дадзены асобы. На думку Людмілы Голубевы, гэта асабліва важна падчас інфармацыйнага грамадства, бо кібермажляры зараз могуць вырадаваць дадзеныя грамадзян, а разам з ім грошы і рэсурсы.

Для развіцця прэсы ў сучасных умовах наша госяца параіла карыстацца сучаснымі тэхналогіямі, але захоўваць старыя жанры і аналітыку. Акрамя таго, Людміла Леанідаўна падкрэсліла, што праект абноўленай Канстытуцыі выклікае вялікую цікавасць у нашага грамадства.

К

Сёлета ў нашай краіне адзначаецца Год гістарычнай памяці. Не мінаючы розныя перыяды Беларускай мінуўшчыны, важны акцэнт робіцца на перыядзе Вялікай Айчыннай вайны, падзеям якой надаецца асабліва ўвага. Якія праекты рыхтуюцца сёння ў гэтым кірунку і якія мерапрыемствы ўжо рэалізуюцца?

Антон РУДАК

Праграма захавання святога

27 студзеня быў апублікаваны рэспубліканскі план мерапрыемстваў па правядзенні Года гістарычнай памяці — у спісе восемдзсят адна пазіцыя. Плануецца стварэнне рэгіянальных цэнтраў патрыятычнага выхавання, распрацоўка сайта аб помніках, мемарыялах і пахаваннях часоў апошняй вайны, устаноўка ў такіх мясцінах QR-кодаў з інфармацыяй аб іх гісторыі. Працягнецца дапаўненне звестак аб ахвярах Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны ў аўтаматызаваны банк даных “Кніга Памяці Рэспублікі Беларусь”, а таксама нападзенне інфармацыі інтэрнэт-партала “Партызаны Беларусі”.

Пэўныя змены закрануць і сістэму адукацыі: так, у вышэйшых навучальных установах мяркуецца ўвесці навучальную дысцыпліну

“Гісторыя беларускай дзяржаўнасці”.

ВЯРТАННЕ КАШТОЎНАСЦЕЙ

27 студзеня ў прэс-цэнтры Дома прэсы адбылася прэс-канферэнцыя, прысвечаная пытанню захавання памяці аб падзеях Вялікай Айчыннай вайны і недапушчэння скажэння яе вынікаў. Кіраўнік следчай групы па расследаванні крымінальнай справы аб генацыдзе беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны, начальнік упраўлення Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь Валерый Талкачоў зазначыў, што пад кіраўніцтвам Міністэрства культуры

актывізавана дзейнасць камісіі па выяўленні, вяртанні, сумесным выкарыстанні і ўвядзенні ў навуковы і культурны абарот культурных каштоўнасцей, вывезеных за межы Рэспублікі Беларусь у гады нацысцкай акупацыі. Генеральная пракуратура актыўна ўдзельнічае ў

распрацоўцы і правядзенні мерапрыемстваў, прымеркаваных да Года гістарычнай памяці, праводзіць сваю працу з выкарыстаннем матэрыялаў, атрыманых у рамках расследавання крымінальнай справы аб генацыдзе беларускага народа. У музейных установах краіны ствараюцца

кі паведамліў, што ў студзені быў абвешчаны рэспубліканскі конкурс творчых работ, прысвечаных Году гістарычнай памяці. Арганізатарамі конкурсу выступілі Нацыянальная акадэмія навук, Інстытут гісторыі і Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры. Сярод намінацый, у якіх будзе разглядацца атрыманы на конкурс тэксты, — “Найбольш значны падзеі ў гісторыі беларускай дзяржаўнасці”, “Вялікая Айчынная вайна ў памяці маёй сям’і”, “Знакамітыя асобы беларускай зямлі”. Творы на конкурс прымаюцца як у выглядзе даследчых работ, так і публіцыстыкі, эсэістыкі, мемуараў, прозы і вершаў.

У рамках абвешчанай пазалетаў акцыі “Народны летапіс Вялікай Айчыннай вайны” ўжо падрыхтаваная да выдання другая кніга, складзеная з дасланых у Інстытут гісторыі ўспамінаў удзельнікаў і сведак падзей вайны альбо іх сваякоў. Таксама сёлета Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук плануе правядзенне некалькіх рэгіянальных навуковых канферэнцый, прысвечаных тэматыцы Года гістарычнай памяці.

Глядзі і помні

1. Вызваленне Асвенціма (архіўнае фота).
2. Колішні вязень віленскага гета Ілья Караблікаў (фота з сайта музэя ВВВ).
3. Адкрыццё экспазіцыі “Ніколі болей” (фота з сайта музэя).
4. Моладзевы патрыятычны цэнтр на тэрыторыі Брэсцкай крэпасці (з сайта цэнтра).
5. Вокладка першай кнігі праекта “Народны летапіс Вялікай Айчыннай вайны”.

экспазіцыі, прысвечаныя гэтым трагічным перыядам гісторыі. Таксама Генеральная пракуратура ініцыявала стварэнне міжведамаснай камісіі пад старшынствам Міністэрства абароны для стварэння адзінага мемарыяльнага комплексу ахвяр генацыду ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

НАРОДНЫ ЛЕТАПІС

Намеснік дырэктара па навуковай рабоце Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Станіслаў Юрэц-

НИКОЛИ БОЛЕЙ

27 студзеня ў гісторыі Другой сусветнай вайны — дата знакавая. Гэта дзень, калі ў 1945 годзе Чырвонай арміяй быў вызвалены найбуйнейшы нацысцкі лагер смерці Аўшвіц (Асвенцім), асноўную масу ахвяр якога складалі яўрэі — таму з 2005 года гэтая дата адзначаецца як Міжнародны дзень памяці ахвяр Халакосту. З гэтай нагоды ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адбылося адкрыццё часовай экспазіцыі “Ніколі болей”, якая працягнецца да 28 лютага.

На выставе прадстаўлены фотадакументы і ўспаміны пудам ацалелых вязняў гета, створаных нацыстамі ў сотнях мястэчак на тэрыторыі Беларусі. Можна пабачыць тут і сведчаныя вязняў лагераў смерці ў Майданэку, Аўшвіцы, Дахау і іншых мясцінах Цэнтральнай і Заходняй Еўропы, а таксама ўдзельнікаў вызвалення гэтых лагераў. У шчырыя адкрыцця выставы прыняў удзел колішні вязень віленскага гета Ілья Караблікаў, які апынуўся ў нацысцкай няволі яшчэ немаўлём, страціў там мамі і быў выгладаны бабуляй і цёткай з боку бальнай акадэміі навук плануе правядзенне некалькіх рэгіянальных навуковых канферэнцый, прысвечаных тэматыцы Года гістарычнай памяці.

БЛАКАДНЫ ХЛЕБ

27 студзеня адзначаецца таксама і дзень зняцця блакады Ленінграда, якое адбылося ў 1944 годзе. Да гадавіны гэтай падзеі прымеркаваная яшчэ адна часова экспазіцыя, якая адкрылася ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны 1 лютага. Выстава “Сімвалы блакаднага Ленінграда” з’яўляецца сумесным праектам музэя з Цэнтральным дзяржаўным архівам літаратуры і мастацтва Санкт-Пецярбурга і Дзяржаўным мемарыяльным музеем абароны і блакады Ленінграда.

У адкрыцці экспазіцыі прынялі ўдзел Дзяржаўны сакратар Саюзнай дзяржавы Расіі і Беларусі Дзмітрый Мезенцаў, намеснік Прэм’ер-міністра Рэспублікі Беларусь Ігар Петрышэнка, першы намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Валерый Грамада. Прысутнічалі на сустрэчы таксама сведкі блакады Ленінграда, якія сёння жывуць у Мінску.

Выстава ўключае тры фотадакументальныя блокі: “І музы выстаялі”, “Блакадны хлеб” і “Салот ленынградскай перамогі”. Таксама тут можна пабачыць усё тое, што захоўвае памяць аб вайнавай трагедыі: асабістыя рэчы людзей, якія не перажылі блакаду, дакументы, дзённікі і лісты блакаднікаў, прадуктовыя карткі, пайку блакаднага хлеба. Пабачыць гэтыя каштоўныя сведчаныя трагічных дзён можна да 8 сакавіка.

Адчуць сябе Скарынам, або Як дасягнуць максімуму?

З вопыту дзейнасці мастацкіх галерэй розных рэгіёнаў

Сярод устаноў культуры Беларусі важнае месца займаюць мастацкія галерэі, якія размяшчаюцца сёння далёка не ў кожным раёне ці райцэнтры краіны. Але ж менавіта сюды завітаюць і дзятва, і моладзь, і дарослыя, каб дакрануцца да вечнага свету мастацтва, каб на свае вочы ўбачыць карціны знакамітых мастакоў або нават паспрабаваць самастойна нанесці на аркушы паперы ці сапраўдныя палотны сваё бачанне навакольнага свету і людзей, якія яго насяляюць.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

НАМАЛЯВАЦЬ ФРЭСКУ? НУ ПАСПРАБУЙ!

Напрыклад, Мастацкая галерэя ў Полацку, філіял Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка, якая размяшчаецца ў адным з карпусоў былога езуіцкага калегіума, прапануе сваім наведвальнікам паўдзельнічаць у вырабе самай сапраўднай фрэскі па прыкладзе сьценісіцы XII—XIX стагоддзяў Спаса-Прабражэнскага храма ў Полацку.

— Намалюваць фрагмент фрэскі каштуе не так шмат — усяго пяць рублёў, і больш за ўсё ахвотна замаўляюць такі ўрок малявання студэнты або маладыя людзі, — кажа загадчыца Мастацкай галерэі Ларыса Лысенка. — Больш дарослыя людзі гэтым не цікавяцца, а школьнікі, на жаль, пакуль да нас хадзіць перасталі ў сувязі з неспрыяльнай эпідэміялагічнай сітуацыяй.

Сярод іншых цікавых прапаноў Мастацкай галерэі — наведванне гравёрнай майстэрні. Тут можна адчуць сябе сапраўдным Францыскам Скарынам са слаўнага горада Полацка, папрацаваўшы і выразаўшы сваю аўтарскую гравюру. Пасля, з дапамогай супрацоўнікаў, яе можна нават адціснуць на паперы, як гэта рабіў славыты палачанін, і забраць з сабой дадому гэтыя албінкі. Канешне, наўрад ці яны будуць карыстацца такім жа попытам у сучаснікаў, як “Апостал” ці “Малая падарожная кніжка” Скарыны. Разам з тым, натуральна, пэўная ўвага, павага і, можа, нават белая зайздросць ад родных і блізкіх неафіцыйна гравёра будзе яму забяспечана.

Сярод іншых цікавых прапаноў Мастацкай галерэі — фотасесіі ў інтэр’ерах і экскурсіі з аўдыягідам. А ў арт-майстэрні “Калекцыяныя скарбы” кожны ахвотны можа выканаць з гліны рэпліку — мастацкі твор, які адрозніваецца ад арыгіналу памерамі або асобнымі дэталі выявы, — і забраць яе з

сабой. Не варты і казаць, што, маючы падобныя цікавосткі, план платных паслуг супрацоўнікі ўстаноў выканалі без асаблівых цяжкасцей.

І яшчэ. Акрамя працы з рэальнымі наведвальнікамі, супрацоўнікі Мастацкай галерэі актыўна працуюць з віртуальнымі гасцямі. Так, па

Карціннай галерэі Святлана Гарбар. — Разам з тым, мы ўсё гэтак жа працуем, ладзім разнастайныя акцыі, майстар-класы, актыўна запрашаем наведваць экспазіцыю нашай установы, робім выязныя мерапрыемствы.

Як кажа Святлана Гарбар, у фондах карціннай галерэі, якая з’яўляецца філіялам Цэнтра гісторыі і культуры Акіябрскага раёна, сабраны калекцыі жывапісу, графікі, скульптуры, фотадакументаў. У трох залах можна ўбачыць палотны розных аўтараў (пераважаюць большасць з іх — мясцовыя) і разнастайнай тэматыкі — партрэты, пейзажы, наюрморты. Ва ўстанове на пастаяннай аснове

ўстаноў культуры, адкрытую ў 1992 годзе, і пра яе дзейнасць.

— У нас пастаянна ладзіцца выставы мясцовых мастакоў, а яшчэ мы актыўна супрацоўнічаем з абласным аддзяленнем Саюза мастакоў Беларусі, таму ў нас можна наведваць і работы твораў з усёй Гомельшчыны, — расказала “К” дырэктар Карціннай галерэі “Традыцыя” імя Германа Пранішнікава Наталія Акіноцава. — Ёсць у нас і анлайн-праекты, разлічаныя на віртуальнага наведвальніка.

Па словах Наталі Акіноцавай, ва ўстанове працягваецца работа па азнамленні працоўных калектываў

Светлагоршчыны пад назвай “Светлагорскі вернісаж”. Таксама традыцыйнымі з’яўляюцца выставы жанчын-мастачак Гомельшчыны. І, натуральна, акрамя выставачнай дзейнасці, на базе галерэі ладзіцца разнастайныя культурна-масавыя мерапрыемствы: майстар-класы, інтэрактыўныя лекцыі, квэсты, перформансы ды тэматычныя сустрэчы.

А ЯК У ВЕСЦЫ МАХРО?

Пра падобную дзейнасць мне расказвалі і ў іншых мастацкіх галерэях Белару-

словах Ларысы Лысенка, устаноўа мае сваю старонку ў інтэрнэце — агульны сайт усяго Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка, — а таксама актыўна ўзаемадзейнічае з наведвальнікамі праз сацыяльныя сеткі. У іх размяшчаецца актуальная інфармацыя пра новыя выставы або рэкламуецца дзейнасць галерэі.

ЧАМУ НЕ ПРАДАЮЦА СУВЕНІРЫ?

Калі Ларыса Лысенка запэўніла мяне, што ў параўнанні з 2020 годам колькасць наведвальнікаў у Мастацкай галерэі ў Полацку засталася прыкладна такой жа, то ў Карціннай галерэі імя Леаніда Дробава, якая месціцца ў Акіябрскім раёне Гомельскай вобласці, — іншая карціна.

— Наведвальнікаў у нас было летась менш, чым пазалетась, — кажа загадчыца

экспанаваная выстава работ Леаніда Дробава пад назвай “Палітра паміці”.

Акрамя таго, тут жа дзейнічаюць выставы лялек, камянёў і нават персанажаў беларускай міфалогіі.

На жаль, у Карціннай галерэі імя Леаніда Дробава няма свайго сайта, таму актуальную інфармацыю пра ўласную дзейнасць супрацоўнікі выкладваюць на старонках у сацыяльных сетках. Не прадаюць тут і сувеніры для наведвальнікаў, бо, па словах Святланы Гарбар, для гэтага патрэбны касавы апарат, які ва ўстанове адсутнічае.

ПА ЗАЙУЛЕННЫХ ТЭМАХ...

А вось у Светлагорску, у Карціннай галерэі “Традыцыя” імя Германа Пранішнікава, свой сайт на прасторах інтэрнэту знайшоўся. Па адрасе gallery.svet.museum.by можна адшукаць шмат цікавай інфармацыі і пра саму

горада з фондамі карціннай галерэі. Таксама ладзіцца выезды ва ўстановы адукацыі горада і раёна. Так, у рамках супрацоўніцтва з устаноўамі адукацыі карціннай галерэя ажыццяўляе падбор і дэманстрацыю матэрыялаў па заданых тэмах, напрыклад “Мастакі Светлагорска пра Светлагорск”, “Зіма бывае розная”, “Што такое партрэт”, “Біблейская тэматыка работ Ісачова” і некаторых іншых.

— Асноўны фонд карціннай галерэі складае больш за 600 твораў мастацтва: жывапіс, графіка, скульптура, — адзначае Наталія Акіноцава. — Гэта працы нашых беларускіх і замежных мастакоў, падараныя ці набытыя для карціннай галерэі.

У горадзе на пастаяннай аснове працуюць выставы мастакоў і скульптараў

сі. Напрыклад, у Карціннай галерэі Аляксея Кузьміча, якая з’яўляецца філіялам музеянага комплексу Напалеона Орды і месціцца ў вёсцы Махро Іванаўскага раёна Брэсцкай вобласці, здаўна ладзіць экскурсіі, віктарыны, арт-галзіны, выязныя выставы. Таксама тут, у галерэі, можна ўбачыць жывапісныя творы і асабістыя рэчы знакамітага земляка.

— Зала, прысвечаная Аляксею Кузьмічу, падзелена на некалькі сектараў па тэмах і перыядах яго творчасці, — кажа загадчыца галерэі Вольга Клімавец. — Створаны мемурыяльныя куток з асабістымі рэчамі і прадметамі з майстэрні мастака, дзе можна пабачыць малбэрт, эшонднік, фарбы і пэндзлі, працоўныя інструменты, кнігі і часопісы з даручымі надпісамі.

Як кажа Вольга Клімавец, апошнім часам колькасць наведвальнікаў устаноў значна скарацілася, бо ў школах раёна, і ў летніх экскурсіі былі пад забаронай. А вось экскур-

сіі для наведвальнікаў з санаторыя “Алеся”, які месціцца непдалёк, праходзілі гэтак жа часта, як і звычайна.

“РАСКРУЦІЦА” ПРАЗ СЕЦІВА

Адначу, што на скарачэнне колькасці наведвальнікаў скардзіліся мне далёка не ўсе загадчыкі мастацкіх галерэй. Напрыклад, апошняе маё тэлефанаванне было ў Рэчыцу. Тут у Карціннай галерэі імя Аляксандра Ісачова, якая з’яўляецца філіялам мясцовага краязнаўчага музея, працуюць дзве экспазіцыйныя залы. У адной месціцца пастаянная экспазіцыя жывапісных і графічных работ Аляксандра Ісачова з фондаў Рэчыцкага краязнаўчага музея, а ў другой ладзіцца зменныя выставы жывапісу і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва з фондаў і прыватных калекцый.

Дык вось. Выкананню плана платных паслуг дапамагае тое, што цяпер устаноўа наведвае нашмат больш людзей, чым у 2020 годзе. Як кажа дырэктар Рэчыцкага краязнаўчага музея Наталія Заева, па яе меркаванні, колькасць наведвальнікаў выйшла прыкладна на даковідны ўзровень. Акрамя таго, у Рэчыцкім краязнаўчым музеі дзейнічае сувенірная крама, дзе, сярод іншага, можна набыць і палотны мясцовых мастакоў.

— Апроч усяго, мы актыўна пацізняем сваю работу, у тым ліку і працу Карціннай галерэі, у інтэрнэце, — кажа Наталія Заева. — А ўсё дзякуючы таму, што ў нас ёсць свой сайт, які з’явіўся ў канцы 2020 года. Таксама мы шырока выкарыстоўваем сацыяльныя сеткі. Напрыклад, для таго, каб пашырыць кола нашых аднадумцаў і прыхільнікаў, мы завіталі на сайты рэчыцкіх школ, шукалі там прозвішчы настаўнікаў і дадалі іх сабе ў сябры ў сацыяльных сетках. Бо, як вядома, школьнікі — гэта асноўны наш кантынгент сярод наведвальнікаў. Увогуле магу сказаць, што за год колькасць нашых падпісчыкаў і наведвальнікаў у Сёцве павялічылася прыкладна ў 3-4 разы.

Як бачна, карцінныя галерэі, як і іншыя ўстановы культуры ў розных кутках Беларусі, нягледзячы на наяўную эпідэміялагічную сітуацыю, навучыліся працаваць з наведвальнікамі досыць паспяхова. А актыўнасць у сацыяльных сетках, стварэнне свайх сайтаў і іх пацізняванне ды “раскрутка” на прасторах інтэрнэту дапамагаюць ім у гэтай працы, што называецца, напоўніць і не менш за стварэнне сувенірных крамаў ды ўвадзенне шэрагу новых платных паслуг. Перспектывы ў гэтым кірунку, падаецца, даволі значныя. Імкнуцца дасягнуць максімальных вынікаў — задача не толькі супрацоўнікаў мастацкіх галерэй у буйных гарадах, але і ў невялікіх райцэнтрах Беларусі.

Святкаванне 100-гадовага юбілею класіка беларускага кінематографа, аднаго з заснавальнікаў беларускага тэлевізійнага кіно, рэжысёра Аляксандра Карпава прайшло сціпла. Сталічны Музей гісторыі беларускага кіно зладзіў рэтраспектыву фільмаў, а 27 студзеня ў кіназале музея прайшоў вечар памяці, які сабраў невялічкую купку зацікаўленых людзей. А калісьці трохсерыйная стужка Аляксандра Карпава “Доўгія вёрсты вайны” была нязменным атрыбутам праграмы савецкага тэлебачання на 9 мая, і на працягу 20 гадоў усе савецкія глядачы нязменна сустракалі Дзень Перамогі разам з ёй. Ваенныя фільмы — найлепшыя ў творчасці рэжысёра. Але не толькі імі ён адметны.

Надзея КУДРЭЙКА

У беларускім кінематографі ёсць два слаўныя рэжысёры: Аляксандр Якаўлевіч Карпаў — бацька і Аляксандр Аляксандравіч Карпаў — сын. 20 студзеня споўнілася 100 гадоў з дня нараджэння Карпава-старэйшага, а малодшы, знакаміты найперш дакументальнымі стужкамі, і вёў вечарыну памяці бацькі, і прапанаваў гасцям вечара свой фільм, прысвечаны бацьку, “...Пра кінарэжысёра...”. Акрамя таго, ён падзяліўся пэўнымі ўспамінамі, а яшчэ прадставіў усім нечаканае — разыграны запрошанымі артыстамі ўрываек з п’есы ў вершах “31 чэрвеня” аўтарства свайго бацькі — напрыканцы жыцця рэжысёр захапіўся і гэтым відам творчасці. А пакінуў свет Аляксандр Якаўлевіч у студзені 1995-га, было яму тады 75 гадоў. У свой час ён узначальваў тэлевізійнае аб’яднанне “Беларусьфільм”, быў сакратаром Саюза кінематографістаў БССР.

Самыя слаўныя фільмы — “Доўгія вёрсты вайны” і “Яго батальён” паводле твораў Васіля Быкава, “Вясельная ноч” паводле твора Івана Шамікіна, “Заўтра будзе позна” пра славацкага антыфашыста Яна Налепку — гэта работы 70—80-х гадоў, знятыя на “Беларусьфільме”. І гэта сапраўды галоўныя творы рэжысёра, а трылогія “Доўгія вёрсты вайны” 1975 года паводле трох апавесцей Васіля Быкава — увогуле адзін з найлепшых і сумленных фільмаў пра вайну, успрыманне якога не змянялася з цягам часу. Аўтарам

Ваенныя вёрсты рэжысёра

Кадр з фільма “Доўгія вёрсты вайны”, 1975 г. Рэжысёр Аляксандр Карпаў у ролі камдзіва.

сцэнарэя быў сам Васіль Быкаў, работа аказалася і вельмі годнай для аўтараў — франтавіка Быкава, франтавіка Карпава, і любімай і папулярнай у глядачоў. Як казаў рэжысёр: “Я паказваў вайну не па чужых карцінках і расповедах — я стараўся раскажаць сваё, тое, што і як я бачыў на вайне. Самай значнай падзеяй у маім творчым жыцці было знаёмства з Васілём Быкавым. І для мяне, і для Быкава на першым плане — чалавек, яго стаўленне да смерці, да жыцця”. Аляксандр Карпаў на вайне быў камандзірам танка, удзельнічаў у бітве пад Курскам, узнагароджаны двума ордэнамі. І ў рэтраспектыве фільмаў, што ішла напрыканцы студзеня ў Музеі гісторыі беларускага кіно, усе гэтыя знакамітыя карціны, канешне, паказваліся.

Кадр з фільма “Вясельная ноч”.

Але былі і фільмы, знятыя Аляксандрам Карпавым яшчэ тады, калі ён працаваў на Алма-Ацінскай кінастудыі, на вечары памяці паказвалася менавіта такая карці-

на — “Цішыня” 1960 года: камерная і вельмі чалавечная стужка пра людзей, што жывуць на маленькай чыгуначнай станцыі ў бяскрайніх казахскіх стэпах. За фільм “Сказ

пра маці” 1963 года ён атрымаў Дзяржаўную прэмію Казахскай ССР і званне заслужанага дзеяча. У Беларусі пазней рэжысёр таксама атрымаў гэтае пачэснае званне. У Казахстане Аляксандр Карпаў адпрацаваў больш за 10 гадоў, зняўшы шэраг знакавых для казахскага кіно фільмаў. На вечары памяці 27 студзеня пра гэта таксама гадвалася. Больш за тое, як раскажаў Аляксандр Карпаў — сын, яго бацька Аляксандр Якаўлевіч быў у ліку родапачынальнікаў і кіргізкага кіно. Тады выпускнік рэжысёрскага факультэта Усесаюзнага дзяржаўнага інстытута кінематографіі трапіў па размеркаванні на “Масфільм”, але ў чаканні вялікай работы ў Маскве яму прапанавалі дапамагчы маладому кіргізкаму кінематографу і зняць фільм там. Фрунзенская студыя, як яна тады называлася, не мела дастатковых магчымасцей для вытворчасці якаснага поўнаметражнага кіно, і здымаць давялося ў Казахстане. На Алма-Ацінскай студыі Аляксандр Карпаў потым і застаўся. А той адзін з самых першых ігравых поўнаметражных фільмаў Кіргізкай ССР называўся “Далёка ў гарах”: на экраны ён выйшаў у 1958 годзе. Паводле слоў сына, “па тым часе атрымаўся круты вестэрн”: у стужцы расказвалася пра змаганне бальшавікоў і кіргізскіх сялян супраць баяў і басмачоў за лепшае жыццё. Гэтую стужку таксама, дарэчы, можна пабачыць у інтэрнеце, як і многія іншыя фільмы Аляксандра Якаўлевіча Карпава. Што адметна, іх глядзяць і зараз, і ў вольдуках не шкадуюць захопленых слоў. А не кожны стары савецкі фільм зараз мае такі гонар, многія невзвартна састарэла, страціла актуальнасць. Але майстэрства заўсёды актуальна. А лепшыя карціны Аляксандра Карпава — карціны, знятыя на “Беларусьфільме” і прысвечаныя тэме вайны — у Беларусі не забываюцца і часта з’яўляюцца ў праграме тэлеканалаў.

“Беларусьфільм”: абмеркаванне напярэдадні

Яшчэ адна дзяляговая пляцоўка, прысвечаная правядзенню ў краіне 27 лютага рэспубліканскага рэфэрэндуму па пытанні ўнісення змен і дапаўненняў у Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь, 3 лютага адбылася ў Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”. У якасці спікераў бралі ўдзел начальнік аддзела па кінематографіі Міністэрства культуры Кацярына Панамарова, а таксама народны артыст Беларусі, мастацкі кіраўнік тэатра-студыі кінаакцёра, рэжысёр Аляксандр Яфрэмаў.

Павел СЯРГЕЕЎ

Узвароце да калег і сяброў Аляксандр Яфрэмаў падзяліўся сваім меркаваннем наконт абноўленага Асноўнага Закона краіны.

Адзначаючы, што “галоўнай задачай Канстытуцый з’яўляецца захаванне нашай цывілізацыі, на якой была пабудавана філасофія жэцыі, мараль нашых продкаў”, Аляксандр Яфрэмаў выказаўся і па некаторых асобных пытаннях.

У прыватнасці, пра задачы дзеячаў культуры, абавязкам якіх з’яўляецца забеспячэнне непарыўнай пераемнасці культурнага трапезу, перадачы новаму пакаленню этычнага і маральнага ідэала. Менавіта з гэтага пункту гледжання, як падкрэсліў Аляксандр Яфрэмаў, яму і было надзвычай цікава працаваць у канстытуцыйнай камісіі.

Вядомы кінарэжысёр падкрэсліў, што Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь перш за ўсё за-

стаецца з сацыяльным напрамкам.

“Яна забяспечвае роўнасць правоў і абавязкі для ўсяго насельніцтва, права на працу, адкацыю, здароўе. Але адным з яе прывяржэтаў з’яўляецца захаванне цэласнасці нашага грамадства і захаванне чалавечых каштоўнасцей. У Канстытуцый важнае месца надаецца самі як саюзу мужчыны і жанчыны. Хоць змены ў Канстытуцый не з’яўляюцца радыкальнымі, ёсць і новае. Прыкладам, артыкул пра стварэнне Усебеларускага нацыянальнага сходу, які будзе існаваць як орган, які ўраўнаважвае сістэму ўлады.

Новым з’яўляецца і артыкул пра патрыятызм. Бо без патрыятызму грамадзян суверэнітэт дзяржавы проста немагчымы. Канстытуцыя замацоўвае законнасць вёлічнай Перамогі, якой дабіўся савецкі народ у 1945 годзе. У той самай вайне, у якой народ згубуў больш за 20 мільянаў чалавек. Бо ў апошні час наша права на перамогу настаўлена

над сумнеў у некаторых замежных краінах”.

Важныя і пытанні, датычныя моладзі. Яна павінна захоўваць павягу да дзяржавы, мець упэўненасць у заўтрашнім дні.

Зварнулася да прысутных і Кацярына Панамарова, якая яшчэ раз падкрэсліла самыя асноўныя моманты дапаўненняў Канстытуцый і запрасіла да выступу прысутных.

Галоўны інжынер кінакампаніі “Беларусьфільм” Іван Губскі ў сваёй кароткай і ёмкай прамове адзначыў, што за апошні час у кожным структурным падраздзяленні кінастудыі былі праведзеныя свае дыскусійныя пляцоўкі, на якіх абмяркоўвалася абноўленая Канстытуцыя. Было падкрэслена, што час цяпер няпроста, абстаноўка на межах Беларусі напружаная, але варта захоўваць спакой і працаваць на карысць нашай краіны.

Каб глядзелі з цікавасцю

Няма сумневу, што ў Год гістарычнай памяці фільмы пра нашу мінуўшчыну будуць выходзіць часцей, чым звычайна. Вось і ў гэтую нядзелю ў мінскім кінатэатры “Піянер” адбудзецца першая прэзентацыя цыклу “Імёны Беларусі”. Неўзабаве прэм’ера новага праекта студыі гістарычных фільмаў “Майстэрня Уладзіміра Бокуна” пройдзе і на тэлеканале “Беларусь-3”. Гэта кароткія анімацыяна-дакументальныя фільмы (або, магчыма, нават ролікі) пра тых нашых знакамітых суайчыннікаў, чые імёны назаве далёка не кожны сустрэчы. Або нават па-іншаму: імя ведаюць многія, але амаль ніхто не здагадваецца, што яго носыць паходзіць з родных пенатаў.

ГРЭНОМ-КАМОРНІК
(ЗЕМЛЯМЕР)

Новы праект студыі можна разглядаць як лагічны працяг яе ранейшай глабальнай ініцыятывы — цыкла “100 імён Беларусі”. У яго рамках кінематаграфісты нярэдка замахваюцца не толькі на дакументальныя драмы, але нават на сцэнальныя ігравыя фільмы, імкнучыся кампенсаваць нізкі бюджэт сваёй стараннасцю і вынаходлівасцю. І ў іх атрымалася засведчыць, што галоўнае ў кіно не бюджэты, а менавіта чалавечы, творчы фактар: паўтара дзясяткі фільмаў цыкла дазволілі праявіць сябе многім рэжысёрам і акцёрам.

Аднак праз брак фінансавання праект буксеуе — за мінулы год, здаецца, быў

вынаходліва камп’ютарная графіка.

Хаця, мабыць, фінансы — гэта толькі адна з прычын. У наш век надвор’е робіць Інтэрнэт, дзе пазнаваўчы кантэнт зазвычай нізкабюджэтны, але пры гэтым запатрабаваны. Няўжо вы ніколі не глядзелі ролікі кшталту “Гісторыя Старажытнай Грэцыі за 10 хвілін” — пры гэтым даведаўшыся шмат новага? Таму проста грэх гэтыя трэнды ігнараваць. Нават калі ў цябе доўгі паслужыць і спецыялізаваная рэпутацыя.

Балазе фільмы “Імёны Беларусі” зусім не выглядаюць таннымі. І гэта таксама прыкмета нашага веку, калі эфектны візуал можна зрабіць без выдаткаў на акцёраў,

выпушчаны ўсяго адзін фільм. Пэўна, адсюль і зварот да “малых формаў” (6-9 хвілін) і таго фармату, які патрабуе зусім ужо мізэрных выдаткаў. Ні якіх пастановак, мінімум арыгінальных здымкаў... Амаль спрэс хранікальныя кадры і неверагодна

дэкарацыі і адмысловую тэхніку для здымак. Сучасныя камп’ютарныя праграмы дазваляюць кожнаму стварыць Галівуд у сябе дома.

Пра каманду праекта варта сказаць асобна. Сцэнарыстам выступіў патрыярх айчыннага тэлебачання Барыс Герстэн, а рэжысёр-

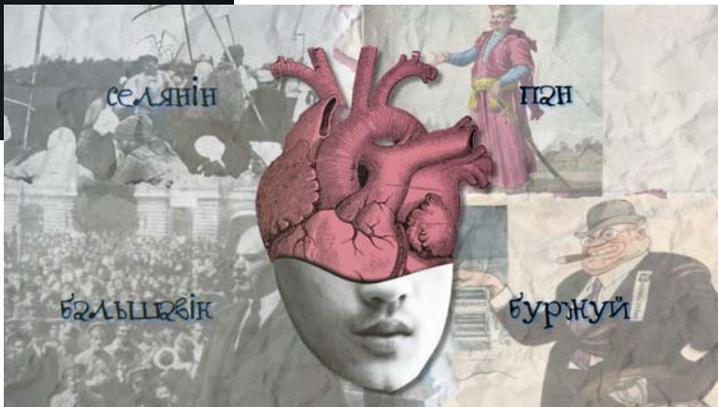

нага канфлікту генерацый — добрае паліва для творчасці.

Да ўсяго ёсць агульная рыса, якая яднае абайх аўтараў, — абостранае пачуццё гумару. Хаця, вядома, кожны выражае яго па-свойму: старэйшы калега — праз алю-

часны гарадскі маладзён, — задача звышскладаная. Але, думаецца, кожны хіпстар паглядзіць ролікі пра Уласенку з задавальненнем.

Масавы глядач (а менавіта на яго прадукт і разлічаны) не толькі даведаецца,

зі на класіку, а маладзейшая — дзякуючы сучасным “прогам”, якія прымушаюць старыя фота пасміхацца.

Выбар герояў — зусім не відэачны. У гэтым студыя вытрымлівае сваё кроўда: распавядаць пра сям’ю розных старонкі Беларусі. І хаця гэтыя асобы наўрад ці сустракаліся пры жыцці, часам паміж сабою іх лёсы перасякаюцца. Прыкладам, вынаходца суперпрагрэсіўнага на свой час камбайна Андрэй Уласенка і празаік да навуковага Максім Гарэцкі маюць супольную alma mater — Горацкую акадэмію. Як кажуць, свет цесны.

Распавесці пра камбайны і ўвогуле сельгастэхналогіі так, каб гэта ўспрыняў су-

што Айзек Азімаў родам з мястэчка Пятровічы былога Мсціслаўскага ваяводства, але і пачуе нечаканую, хаця і даволі верагодную версію, чаму знакаміты фантаст родныя мясціны так ніколі і не наведаў. Нават у часы перабудовы, калі ўсе падлеткі СССР зачыталіся ягонымі творами. Рэч у тым, што воля перасоўваліся паміж галактыкамі толькі яго героі — сам жа мэтр страшна не любіў пакідаць свой працоўны стол, а самалётаў дык і наогул пабойваўся. Вось таму і напісаў за свой век больш за паўтысячы кніг.

Не сумняюся, што самаранічны Азімаў дакладна ўпадабаў бы зняты пра сябе фільм з усімі яго візуальны-

Легендарныя імёны ў лайт-фармаце

мі выкрутасамі. Пра астатніх трох герояў першай аб’ёмнай праекта не ведаю. Але ў аўтараў ёсць добрае алібі. На дварэ ўжо XXI стагоддзе. І датаванне фільмаў (2022) зусім не чыстая фармальнасць: яны менавіта адсюль, а не “заблукалы ў часе прывіды”, якія нічога не ведаюць пра рытм нашага часу.

Магчыма, яшчэ не так даўно асобныя візуальныя раённыя падаліся б каму-сьці занадта эпітажнымі, а некаторыя дошпіцы — дужа фрывольнымі. І нехта абавязкова б ушпаўняў: што вы сябе дазваляеце, нельга так з класікамі! Бо нават іх імёны трэба вымаўляць адмыслова, з прыдхваннем — як некалі дзеля смеху вучыў мяне знакаміты рэжысёр Уладзімір Арлоў.

Але культурнае грамадства (ці, прынамсі, абсалютная яго большасць) даўно ўмацавалася ў думцы, што зашпілены на ўсё гузікі класік нагадвае хіба свой надмагільны помнік. А калі мы ставім задачу пацкрэсліць, што для нас гэтая постаць жывая — у сваіх справах, кроўда і “лайфхаках”, — дык і творча ўвасабляць яе трэба адпаведным чынам.

Як адзначыў аўтар задумы і прадзюсар праекта Уладзімір Бокун, такія кароткія фільмы вельмі пасуць для таго, каб круціць іх перад кінасеансамі, разлічанымі на школьнікаў зярэдняга і старэйшага веку. І хронаметраж, і сам фармат маладыя глудзы не напружаць, але пры гэтым сёе-тое карыснае ў іх ды адкладзецца.

Па словах прадзюсара, такія захадзі ўжо робяцца, зацікаўленасць пракатчыкаў ёсць. Але пакуль што трэба ўтрэці розныя юрыдычна-фінансавыя фармальнасці.

Усё ж той час, калі глядач нейкага блакбастара атрымліваў у даважак і “кіначасопіс”, даўно прамінуў. Хаця наўрад ці варта лічыць гэтую практыку заганнай. “Нагрузка” давала пракатнае жыццё кароткаму метру. Прычым круцілі ж не толькі нейкае нудоце, але часам і “Ералаш” ці “Фітіль”.

Здаецца, стваральнікі новага праекта імкнуліся выкаліць у публікі нейкую падобную рэакцыю. Каб пазнавальныя фільмы хацелася глядзецца не перасілаючы сябе, а ў ахвоту. Але пры гэтым ім удалося захаваць у лайт-фармаце належную змястоўнасць.

Беларускі дзяржаўны цырк рас- пакаў новую праграму "Вось такі-і слон!", паказы якой пра- цягнуцца роўна тры месяцы — да 29 красавіка. Слон (а дакладней, сланіха Мара 47-гадовага узросту) з'явіцца ў Фінале, а дагэтуль, акрамя гімнастаў-акрабатаў-экі- лярбрыстаў і, вядома, клоўнаў, мы убачым дэрсіраваных коней, мал- пачак, мядзведзяў і нават гусей.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Дэрсіраваныя гусі Майлі Мони.

Акрабаты на джамперах Jump'n'roll.

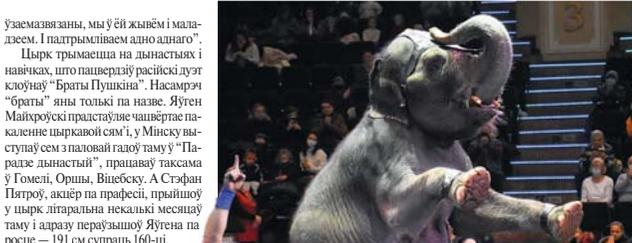

Свабода коней Майлі Мони.

А вы якога слана заўважылі?

Запрасіць у наш цырк слана было дзіўнай марай мастац- кага кіраўніка установы Ві- таўтаса Грыгалоўска. Понукі цягнуліся не адзін год, перашкоды і пандэмія. Але як толькі была дася- нута дамоўленасць, пачало склада- цца астатняе напачатку вядоўшча — і атрымаўся гэтак дывертэсмент, удзе- лныя якога бышам цягнуць час, бо слон, дэля якога прыйшлі глядзца, недзе збуйся.

Насамрэч нямецкая дэрсіроў- шчыца Майлі Мони была дагэтуль са сланом і іншымі сваямі выхаванцамі ў Гомельскім цырку, дзе ўдзельнічала ў праграме "Навагоднія дыфарамы, альбо 100 хвілін вакол свету". Увогуле ж апошнім часам яна шмат гастралюе па Расіі (у тым ліку ў Санкт-Пецяр- бургу, Варонеж) і Украіне, часам разам са сваім мужам Крысціянам Гертнерам — патомным дэрсіроў- шчыкам сланоў. Дарчы, менавіта знаёмства з ім прывяло яе ў цырк, а цяпер дэнаваць працягваюць іх дзеці: 10-гадовае Крысціян і 6-га- ловае Шаня "Тавасты" — на арэне тусю, а дзюльна час вядуць дасціпаныя на ў маскоўскай школе, куды ездзіць зваць іспыты. Маці заўсёды бярэ іх з сабой (Шаня, дарчы, нарадзіўся ў Беларусі), і на арэну яны выходзіць з таго часу, як навучыліся вахліць. Дарчы, яны і са сланамі выступаюць: каталоцца на сцэне, прабягаюць пад шэрым асілкам, але не ў нас, дзе на гэта няма дазволу. Таму працішчы да пагушкшца на сланцы вырашы- ла галоўны рэжысёр Беларускага Ала Нікалава-Аліева: па яе словах, "цырк дае вялікае магчымасці любо- му чалавеку, незалежна ад узросту. Бо цырк — сапраўдная сям'я, дзе ўсе

Дэрсіраваны слон Майлі Мони.

узаемазваны, мы ў ёй жывём і мала- дзем. І падтрымліваем адно аднаго". Цырк трымаецца на дынаміцы і навучка, што паверзлаў расійскі дзет- клоўнаў "Браты Пушкіна". Насамрэч "браты" яны толькі па назве. Яўген Майхуроўскі прадставіўе чашчэрша па- каленце шыркавай сям'і, у Мінску вы- ступаў сем з паловай гадоў таму ў "Па- ралзе дынастый", працаваў тэатрама ў Гомелі, Оршы, Віцебску. А Стэфан Пітэроў, акцёр па прафесіі, прыйшоў у цырк літаральна некалькі месяцаў таму і адразу пераўзшоў Яўгена па росце — 191 см супраць 160-ці.

Акрабат у рыжым коле Павел Сінельнікуў.

З Беларускай дынастый і Андрэй Цяпльгін з дэрсіраванымі мал- пачкамі (асабліва ў зайдрачым па- лярным шары). Менавіта ў нашым цырку нарадзіўся нумар "Эквілібрысты на канале", дзе да Алега Лабанава далучылася юная гімнастка, што адначасо-

ва займалася ў шырка- вай студыі. П р а г р а м а атрымалася вельмі раз- машытай — не толькі п а жанрах, але і па тэматыцы нумароў, нават па іх узроставым існае, хая ўся праграма палкам пазначана як 0+. Не ўпэўнена, што малыя ўнімачы "ма- стышкі-інтэлектуальную" скіраванасць клоўніцкіх рэперс з дздулю Пушкіна, Танямам Аленчыка і Лебедзю і Канка- нам Мядведзю ў ластах, а вось як быць у павіну — навушачка дакладна. Іх дздулю і бацькі больш упадаюць

танцоўшчыцы, што там-сам разбаўля- юць дзеянне. Асабліва калі тым у кідкіх бюстгальтарах з біскавіцамі пад рас- шпільнымі пінжакіам. Не, я не су- праць гулівага сэксі, але некаторым нумарам ды трукам, нават надзвычай іхажым ілжым дзіваканані, усё ж не хапа- ла эстэтычнасці. Часам увогуле скла- далася ўражанне, што галоўнай мэтай такіх нумароў ці іх фрагментаў былі пераададзены складанасці, устаноў- ка на "упэрыню" і як маю большую затратнасць высілкаў, а не ўласна ма- стышкі ўражанні і раласць публікі. Бо калі малпачка ў сукеначы ўтрымлівае хвосцікам мячык, прыскокачы яго да задку, гэта можа выклікаць і палкам фізіялагічныя асацыяцыі. Затое смеш- ныя гусі, што скачваюцца з горкі, як гэта любіць рабіць дзеці, выклікаюць мора пазітыву. Але ж Майлі не надае гэтай нумару каштоўнасці, маўляў, ён не арыгінальны, у Еўропе такіх многа. Дык можа, менавіта там ён такі папулярны, што пра мінімуме выдаткаў дорыць максімум лепшых эмоцыяў? У цырку увогуле вельмі важ- ная лэкска выканання — канешне, ўзнава, але менавіта яна дазваляе не шкадаваць артыстаў (беленькія, яны так старошча, а мне ад гэтага ні хо- ладна ні гарача), а ралаваша іх дасці- неннасці.

Больш фантазіянай, пэўна, магла быць сюжэтная канва. Калі ўжо ўсе шукочыя слана, дык паветраная гім- настка можа быць прыпадленена як магчымасць аглядзець наваколлі, выступленні жывёл — як жаданне за- пытаць у іх, ці не бачылі свайго сіб-

ра. А выступленне Паўла Сінельнікава на рыжым коле ў вобразе тэрэра па фітнесе — можа, сланіха вырашыла сусудны ды записалася да яго на аэро- бую?

Не надае імпіту і пачатка прагра- мы: аркестрава тэрэра гучыць у цэпры, хіба з расквечаным купалам- столію — прытым што сёння нават у оперы інструментальныя ўступы ды інтэрмедзі набываюць тэатрыза- цыю. На пэўную арну выходзіць шпрыхіталістар, сумна расці- вядзе гісторыю пра тое, як збуйся іна- шчыныч на Зямлі усё жывое, уключаючы сябе самога.

Канцэрт найноўшай беларускай камернай музыкі "Траман- тана", што заўжды ўспрымаецца гэтакі міні-фэстываль лепшых дасцігненняў у гэтай галіне, прыйшоў у шосты раз. Прычым упэрыню — у зале імя Л. Александроўскай Беларускай акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі. Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Зіма? "Трамантана" прыляцела

Іван Рэанскі (віяланчэль), Антон Маліянёк (баян), Міхаіл Канстанцінаў (вібрафон).

но яна прагучала год таму на XIV Міжнародным фестывалі Юрыя Башмэта ў Сочы, дзе ўвага слухачоў была прыкавана найперш да нязвыслага музычнага інструмента — арганета. Мы ж пачулі варыянт з бая- нам, вібрафонам, сучуцца якіх стала сімвалам-эквівалентам нязвыслага тэмбру, і змяніліся, якія адна імкнулася змяніць ранейшы струн- ны аркестр. Ласць была і прам'ера Саматы W для марымба-сота Віс- тара Войніха — у Варшаве. Але там тым быў адначасова, у нас жа ўпершыню далася першая паволь- ная частка, што вымусіла ўбачыць у Санаце вогульце барочнай драма- тургі: дзе частка, пабудаваная на прыніцы павольна-фантазіяна — і хутка-строга (менавіта дурца частка ўтрымлівае сантаную форму).

Шчырма аканізілі спалучэнні кантрабаса з кларнетам ды марым- ба (Алзінокава Іцэлія) Галіны Гарэлавай), флейтай і вібрафонам ("Выходныя ў Парыжы" Нінэ Сі- няковай). Згаданая паволь частка і вібрафонам выступіла і больш тон-

Андрэй Чапко. Багатай была і ста- дэльная палітра, закрываўшы нават джаз. Іншымі словамі, "Варыянтны дздулю", як называлася фарціян- ня п'еса Аллены Гушніна, створа- ная як сандурт-бандэ да чыскага мульты- фільма, было безліч. Асабіста ж для мяне цэнтральным творам стала "Лавандавае поле пасля навалы-

Прыгажосць боскай аўтэнтыкі

У Палацы мастацтва раз- горнута выстава твораў Міжнароднага фестывалю дзікай прыроды «Залатая чарапаха». Праект расійскі, удзельнікі — з усёго свету, тэма — экалогія.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

на выставе, якая займае ўсю прастору Палаца, экспануюцца фотаздымкі рэшткаў лэдзенай набог прыгажосці — і нават гэтыя лалікі боскай аўтэнтыкі мы рызкуем збуйць назуцё- ды, пакаваўшы пад асфальтам і бетоном. Кажуць жа, што ўсёка, якая жыць у адносінай гармоніі з прыродай, — ад Бога, а горад — ад чалавека. Прычым аразумела, што ў аёску чалавечтвга мо ўжо і не вернешца...

На пачатку гісторыі чалавек і імклівай урбанізаванай усё часцей выклікаюць не гардасць і эйфорыю, а трываю да буйна- ію планеты і жыцця на ёй. Га- ворка ідзе пра расцягнутую ў часе катастрофу, дзе мы адначасова ахвары і арганізатары кашмару. Тая занепакоенасць выяўляе- ся сярэд інаша і ў мастацкіх формах. Згаданы культурны праект б'е гледача па нервах... прыгажосцю. Менавіта так, бо

«Залатая чарапаха» мае 15-га- довую гісторыю і з'явілася бодай ці не адзіным расійскім праектам сусветнага ўзроўню ў галіне фотамастацтва. Прынам- сі, пра ішыя, якая б мелі такі ж міжнародны рэзананс, былі б такім жа прывабным для прафесіяналаў і аматараў фатагра- фіі па-за межамі РФ, яе чуў. Тэма прыроды па вызначэнні неабсяжная, а на выставе яна паделена на сегменты для зруч- насці гледачоў. Гэта «Павольны свет», «Магія раслін», «Партрэт жыўялы», «Краявіц», «Мікрас- вет» і гэтак далей.

Заканчэнне на стар. 16

“Свой мастыхін знайшла ў снезе...”

Крэда мастака і педагога

Скажу шыра, не кожны мастак рызкуе змыі вьюі- сці на зыдоў. А студэнтка архітэктурнага факультэ- та БНТУ Ларыса Зарубі- на адважліва ўслед за выкладчыкам Уладзімі- рам Рынчэвічам. Лошыцкі парк — магічнае месца для мастакоў і гісторыкаў, для романтикаў і закаханых у жыццё апытыстаў. Эцюд атрымаўся, нягледзячы на мароз і завею. Але сабраць увес мастакоўскае рытуна- к не давалася, сцямлена. Толькі раіцай свой любімы мастыхін знайшла ў тур- негу.

свае ўражэнні ад убачанага, гіста- рычныя знаківае мясціны. І па- ды з'яўляюцца «Бухта ў Гурзуф» (2009), «Порт Ла-Рабар» (2009), «Бастыён на в. Корсіа» (2016), «Сілуэты Парыжа. Нотр-Дам дэ Пары» (2017) ды ішыя.

Уражыва, светлая, шырака душа мастацкі знайшла шчыг адно прызнанне: прызнанне педагога-выкладчыка. З 1989 года яна пералае свае вяды, назапашаныя за многі гады вучобы і практык, вучням з ДШМ №1 Мінска і з'явілася за- галішняй мастацкага філіяла школы. Больш за дваццаць гадоў жыц- ця, насмачных пастаноўкам і малюнку і жывапісе, паарытоўкам і ўдзелам у дзіцячых мастацкіх конкурсах рознага ўзроўню прайваліці ён адзін дзень.

Так, яна любіць зіму і ма- роз, бо нарадзілася ў сту- дзені, любіць Мінск, бо тут прайшоў дзіціства і юнацтва, тут адбываюцца гадоў- ныя падзеі жыцця. Любімы колер — гарачы сіні, ультрамарна, сёндэ і яшчэ — усё аднашні шэрага, перламутравыя. Кожную зіму, раннюю і пазнюю вясну і во- сень (любимы час) яна выходзіць на курсіве гукавога ўтварала готкае «моксра»; «умытае» аблічча само- га паветра. Усё разам гэта не проста складана каасмічна ў уражэннях атмасфера, а папарадзе пераносі- ла слухачоў у яе. «Варакіганім» вы- ступалі выкананні і найперш артысты аркестра нашага Вяліка- га тэатра — Міхаіл Канстанцінаў з ансамблем А.M.A.D.I.S. Bnss, да якіх далучыліся ішыя музыканы.

Творчавы вядомага мастацтваз- нальцы Галі Фатыхавай (2020)... «Яе шікаваць замкі Беларусі» Цудоўны, непавторны імгненны творцы, занатаныя ў жывапісе, дамагаюцца адуць самабытнасць гармонію свету мастацкі. Узрэт Янікі Купалы? Алістраваны ў ча- рце пачатку дзвядцатага стагоддзя на фоне старога Мінска. «Легенды Мірскага замка», «Нясвіц», «Во- зера ў Астршэўскім», «Нясвіцкі прамчана». «Восень у Нясвіцкім парку», «Лошыма» написаным скла- рнічым махам з мінстам шкля- рыня персанальна выстава. Пошук гармоніі храма і чалавека. Вобраз Храма як духоўнага светла ў нашым жыцці працягваецца ў творчасці Зарубінай у серыі работ «Дарога да Храма (1995) — «Храм у Заслаўі», Царква Марыі-Магдалі- ны ў Мінску», «Букет для Марыі» ў Музеі гісторыі г. Мінска (2013), «Поры года» (2015) ў Белдзяржфілармоніі, 13 республі- канскіх выстаў, уступленне ў Беларускае саюз мастакоў (2018), выданне каталога жывапісу з

прадмовай вядомага мастацтваз- нальцы Галі Фатыхавай (2020)...

За высокае педагогічнае май- стэрства Ларыса Івановна Зарубіна ўзнагароджана невялікімі ганаровымі граматамі і падзякамі. Яна ганарыцца сваімі вучнямі. «Якое шчасце было ў вачах маёй вучанцы Кацірыны Ермаковай, пераможцы 7 Міжнароднага Маскоўскага конкурсу-фэстывалю дзікай прыроды творчасці!» Вяр- тэўская звычэнка? (2008), калі разам з дзіцём і студэнткай злучылі ў адну шыкоўную лічыва фотарафіі! Урочышчы ў Храме Храма-Зба- віцеля ў Маскве пакінулі мошныя ўражэнні на ўсё жыццё. Каля звя- зала сваё жыццё з мастацтвам, скончыла БІАМ. — расказвае Ларыса Івановна. — І такіх прыкладуў нямама. Лічу, што галоўнае, што павінна рухаць мастаком, — гэта пачуццё любові, радасці жыцця, твор павінен несці светлую, до- бру энергію, узвышыць духоўнасць чалавека».

Святлана РАМАНОВА, мастацтвазнаўца

Зразумець і падтрымаць

Неяк няўдала я ў той СДК заехаў. Прынамсі, так спачатку падалося. Час быў не надта позні. У клубнай зале людзі ў чорным расставалі сталы і лавы. Памянальная вячэра! Загадчыца, якая не чакала майго прыезду, глядзела крыху вінавата. Як мог, супакоіў. Тут, аказваецца, і вяселлі час ад часу ладзяцца. І таксама бясплатна... Сустрэўся з такой "арэндай" упершыню. А асэнсаваў усё так: калі клуб патрэбны і ў горы, і ў радасці, значыць, супрацоўнікі не дарэмна хлеб ядуць. Вакол такіх і гуртуецца грамада. І не толькі для таго, каб вольны час бавіць. Менавіта такая ўстанова і з'яўляецца дзейсна сацыяльным цэнтрам, дзе цябе зразумеюць, падтрымаюць і пастаруюцца дапамагчы. І нездарма неаб'якавыя работнікі культуры часцяком — яшчэ і старасты вёсак, дэпутаты мясцовых саветаў, карацей, сельская інтэлігенцыя вышэйшага кшталту, якая імкнецца стаць за сваіх землякоў гарой.

Яўген РАГІН

Яшчэ перакананы, што ў гэтым прыярытэтным, сацыяльным кірунку і павінны развівацца нашы ўстановы культуры. Чым яны аб'ядноўваюць грамаду? Мовай нашай, гісторыяй, культурнымі традыцыямі, без якіх няма нацыянальнага мастацтва. Выхоўваць на сваім і аберагаць сваё. Пудоўны прыклад мацавання нацыянальнай бяспекі — фест "Берагіння", свой, дамарослы, які не можа надакучыць, бо сталее і ўдасканальваецца разам з тымі, спявае ды танцуе ад душы.

Якімі стануць нашы клубы праз 5-10 гадоў? І па форме, і па месце? Форма вымагае аднаго даху, а месць — глыбіні. Як, да прыкладу працуюць нашы філарманічныя пляцоўкі? Як развіваецца сетка раённых дамоў рамёстваў, што не мае аналагаў на постсавецкай прасторы? Як па мне, у аграгарадоцкім СДК павінны быць філіялы РДР. Мы алушвалі сотні рамеснікаў, якія атрымалі статус народных майстроў і займелі стальных паспядуюнікаў. Дык мо час ужо займаць у кожным аграгарадку клубныя

класы па спевах і музыцы, па асваенні мясцовага брэндавага рамяства? Нацыянальная адукацыя, як падаецца, не можа не супадаць па сваіх інтарэсах з нацыянальнай культурай. Аднойчы з Косцем Антановічам патрапілі ў вёску, якая пераўтварылася ў лепшую для граджан. Мы спыніліся ля былога клуба, ад якога засталіся толькі сцены, стаялі і думалі: вось яна, апошняя цытадэль (даруйце за пафас!) тутэйшай культуры.

Але і існуючы "цытадэлі", мяркуючы па нашай штотыднёвай пошце

з розных рэгіёнаў краіны, у нас, дзякаваць Богу і работнікам культуры, яшчэ шмат. На іх і трымаецца традыцыйнае мастацтва.

Агляд-конкурс аматарскага тэатральнага мастацтва ў Ваўкавыскім раёне — даўня традыцыя. Мясцовыя металдысты распавядаюць, што днёмі ён прайшоў сярод філіялаў Ваўкавыскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці. Бралі ўдзел у конкурсе восем тэатральных калектываў. Самадзейныя артысты з Шылавіцкага дома культуры перастварылі на но-

На здымках:

1 Конкурс тэатральнага мастацтва ў Ваўкавыску.

2 Вечары на Палькавіцкіх хутарах.

3 Зімовыя гульні на Ашмяншчыне.

4 У Мураванай Ашмянцы на кніжнай выставе, прысвечанай Халакосту.

5 Лекцыя аб шкодзе палення ў Палацы мастацтваў Бабруйска.

вы лад казку "Калабок". Увогуле інтэрпрэтацыі было шмат, больш выразнай стала мастацкае афармленне пастановак, выраста акцёрскае майстэрства. Гэта тычыцца тэатральных калектываў дома культуры аграгарадка Юбілейны, Субакага,

Ізабелінскага, Рэплеўскага, Вярэйкаўскага, Роскага ДК. Сваю інтэрпрэтацыю вядомай казкі падрыхтавалі і ў Маішэўскім доме культуры. Гэта музычная казка "Тры парасяці і вірусы". Васёллы сябры перамаглі хваробу, бо выконвалі ўсе меры перасця-

рогі. Вынікі агляду будуць падведзены ў красавіку на фэсце "Чароўная рамба".

Навіны з Ашмянскага раёна. На прыклубнай тэрыторыі аграгарадка Станцыя Ашмянны прайшлі зімовыя гульні для дзяцей і дарослых. Актыўны сямейны рух вітаўся ва ўсіх правах. Забаў было шмат, а паміж імі можна было пачаставацца юшкай і гарбатай.

Настаўніца харавых дысцыплін Ашмянскай дзіцячай школы мастацтваў Ганна Буйко распавядае: "Мы прымалі гасцей з аддзялення дзённага знаходжання тэрытарыяльнага абслугоўвання насельніцтва. Яны назнаміліся з выставай вучнёўскіх малюнкаў, паслухалі расповед пра асаблівае музычных інструментаў, паслухалі канцэрт".

У бібліятэках Ашмянскага раёна прайшоў цыкл мерапрыемстваў, прымеркаваных да Міжнароднага дня памяці ахвяр Халакосту. У сельскай бібліятэцы аграгарадка Кальчуні адбыўся шок-урок "Трагічныя месцы смутку і вечнай памяці", у сельскай бібліятэцы вёскі Будзёнаўка — акцыя "Халакост. Мы памятаем", у чытальнай зале раённай бібліятэкі — кніжная выстава "Халакост: гісторыя, памяць, лёсы". Тут месцілася не толькі літаратура, але і дакументы, матэрыялы з перыядычных выданняў. Галзіна-рэквіем прайшла і ў сельскай бібліятэцы аграгарадка Мураваная Ашмянка.

У працяг тэмы — навіна з Астравецкай раённай бібліятэкі. "Сумныя падзеі Халакосту прыгадалі вучні сямёўскай Астравецкай школы № 3, — распавядае бібліятэкар Вольга Заянчоская. — Галзіна памяці называлася "Свет не павінен на такое забыцца". Гэта частка навіна праекта "Сэрцам addanyя роднай зямлі".

У палцы мастацтваў Бабруйска ладзілі канцэрт для людзей з інваліднасцю. Культарганізатар аддзела культуры-дасугавай дзейнасці Грына Аўсунікава паведаміла, што пра-

грама называлася “Рэцэпт добрага настрою” і прызначалася для выхаванцаў аддзялення дзённага знаходжання інвалідаў тэрытарыяльнага цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва Першамайскага раёна Бабруйска. “*Перад прысутнымі выступілі, — распавядае аўтарка, — салісты заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь, узорнага тэатра песні “Шына-най” Арына Андрэева, Даніл Сінкевіч, Таісія Аляксеева, Арына Дурандзіна; салістка народнага хору ветэранаў працы Вераніка Варанцова; салістка палатна мастацтваў Вікторыя Гіндзіна; народны ансамбль таца “Прыгажосць”; узорная харэаграфічная студыя “Бабраня”; узорны харэаграфічны калектыв “Крынічка”.*

Чарговая навіна з Бабруйскага палатна мастацтваў — пра здаровы лад жыцця. Метадыст сектара па рабоце з дзецьмі Вікторыя Рубец распавядае пра гульнявую праграму “Пагасіце цыгарэту”. Да ўдзелу быў запрошаны інструктар-валеолог цэнтральнай бальніцы. Мерапрыемства, неаспрэчна надзвычай патрэбнае, бо, як нагадвае аўтарка допісу, штогод у свеце ад хвароб, выкліканых паленнем, памірае 1,5 мільёна чалавек. Я сваю цыгарэту пагасіў тры гады таму. Дагэтуль і не ведаў, што на Зямлі існуе так шмат цудоўных пахаў.

Метадыст цэнтралізаванай клубнай сістэмы **Магілёўскага** раёна Караліна Зубкова напісала пра канцэрт “Вечары на Палыкавіцкіх хутарах”, які праішоў у **Палыкавіцкім** сельскім доме культуры. Сюжэт мерапрыемства будаваўся паводле твора Антуана Сэнт-Экзюперы “Маленькі прынец”. Дырэктар СДК Таццяна Жыгаліна і культурганізатар Алена Мікалаева вырашылі, што “Вечары...” вартыя стаць традыцыйнымі.

Напрыканцы некалькі слушных парад ад спецыяліста Савецкага раённага аддзялення налзвычайных сітуацый Таццяны Бычанок. Будзьце асяржэнымі пры галаздзе. Гэта тычыцца не толькі сталых людзей. Старайцеся ісці павольна, ногі высока не ўзімайце, згібайце іх у каленях і крыху нахіляйце корпус наперад, каб цэнтр цяжару вашага цела быў перад нагамі. Не трымайце рукі ў кішнях. Пры падзенні мышцы павінны быць максімальна напружанымі, а найлепшая прафілактыка ад магчымых траўмаў — заняткі фізкультурай.

Беражыце сябе, шануюныя, і паведамляйце пра цікавае.

Сустрэнемся праз тыдзень.

Нядзюна Нацыянальная акадэмія навук Беларусі павяляла вынікі конкурсу творчых работ, прысвечаных Году народнага адзінства. Дыплом III ступені ў намінацыі “Выяўленчае мастацтва” атрымала Ніна Навіцкая са Смаргоні. Журы высока ацаніла серыю работ мастачкі пад назвай “Чатыры радасці”. Гэтая навіна стала нагодай пазнаёміцца з Нінай Пятроўнай, чалавекам надзвычай сціплым. Інакш як можна растлумачыць той факт, што восем гадоў Ніна Навіцкая жыве ў нашым горадзе, стварае выдатныя работы, а мы пра гэта не ведаем?

“Чатыры радасці” (батьк).

Абстрактнае лапківае шыццё.

“Я мастаком сябе не называю, — усміхаецца наша новая знаёмая. — Я настаўнік малявання, раней мела службу. Творчасць не крыніца майго існавання матэрыяльнага. Я маюю для сябе. Родным і сябрам работы дару”.

У невялікай утульнай кватэры Ніны Пятроўны ўсё хацелася ўважліва разгледзець. Сцены ўпрыгожаны рознымі работамі:

акварэль, жывапіс, батык, лапківае шыццё... У папках — яшчэ больш сюжэтаў, якія майстрыха перанесла на тканіну. Можна адразу па тэматыцы размеркаваць: вёска, прырода, анёлы...

Здольнасці — ад мамы

“Я нарадзілася на Волзе, вучылася на Няве, а

Ніна НАВИЦКАЯ.

тачкай школе. З Кіраўска пераехала ў Смаргонь — тут жыве мая сястра”.

Пра ўзрост жанчыны гаварыць не прынята. Адзначу, што выглядае яна значна маладзей за свае гады. Чароўная сіла мастацтва. Інакш як можна растлумачыць сакрэт малодсці маёй суразмоўцы? Кожны яе дзень напоўнены творчасцю і самаразвіццём. Ёй цікава ствараць абстрактныя карціны. На сценах кватэры — “абстрактнае” лапківае шыццё і батык. Хочацца спыніцца, замерці і разгледзець на іх нешта сваё.

УСЁ ПАЧЫНАЕЦЦА З ІДЭІ

Ніна Пятроўна разважае: “Любая работа пачынаецца з ідэі. Спачатку ты сам не ведаеш, што атрымацца. Гэта і ёсць спраўдны цуд. Нездарма кажуць, што чалавеку ў гэты час Божаўка дапамагае”.

“У мяне зараз няма магчымасці падарожнічаць так, як раней. Але я з цікавасцю пазнаю свет з дапамогай інтэрнэту, — адзначае суразмоўца. — Моцна цікаўлюся дзіцячай творчасцю. Цяпер у сацсетках можна многае ўбачыць. Вельмі падабаецца назіраць за працай Омскай дзіцячай студыі “Перамена”, якой кіруе таленавітая мастачка і настаўніца Алена Якаўлева. Мяне здзіўляе, як яе падапечныя на адну тэму ствараюць зусім розныя і такія цудоўныя работы. Вельмі важна ў кожным дзіцяці разгледзець творчую жылку і абудзіць яе”.

У нашым жыцці творчасць павінна быць пачаткам усяго. Займацца ёй могуць людзі любых прафесій і ўзросту. Гэта тое, што робіць нашу рэчаіснасць больш яскравай, захапляльнай і асэнсаванай”.

Галіна АНТОНАВА, Смаргонь Фота аўтара

“Чатыры радасці” Ніны

Акварэль.

выкладала на Пячоры і ў Хібінах, — лаканічна і вобразна распавядае пра сябе жанчына. — Здольнасць да малявання ў мяне ад мамы, проста яскравой жанчыны, якая шмат працавала фізічна, выходзіла нас з сястрой і не мела магчымасці развіваць той дар, што падараваў ёй Бог. Мяне, маленькую, здзіўляла, як прыгожа мама малюе домкі з карункамі...

Вядома, мне пашанцавала больш. Я паступіла на мастацка-графічны факультэт Ленінградскага педінстытута імя Герца на. Пасля заканчэння па размеркаванні трапіла ў Нар’ян-Мар (адміністрацыйны цэнтр і адзіны горад Ненецкай аўтаномнай акругі — аўт.), дзе 12 гадоў адпрацавала выкладчыкам у педвучэльшчы, а потым 28 гадоў у Кіраўску, у мас-

Пра што распавяла бабка Агрыпіна

Зоя Хлебнікава ад імя бабулі Агрыпіны выступае перад шасцікласнікамі.

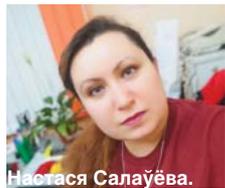
28 студзеня ў філіяле па культурна-дасугавай дзейнасці аграгарадка Макараўцы праішла прэзентацыя ў этнаграфічным кутку “Вяртанне да вытокаў”. На яе былі запрошаны вучні шостага класа сярэдняй школы разам з класным кіраўніком Аленай Будніцкай.

Зрасказу вядучай, бабкі Агрыпіны, дзеці даведліся шмат цікавага з жыцця сваіх продкаў, пазнаёміліся з экспанатамі, нават змаглі да іх дакрануцца, патрымаць у руках. З вялікім энтузіязмам паўдзельнічалі ў майстар-класе па раскочванні ручнікоў. Вельмі цікавай для дзяцей аказалася гульня “Пастаў чыгунок у печ”, дзе з завязанымі вачыма яны павінны былі паставіць вілкамі чыгунок з клэцкамі ў печ.

На пытанне: “Для чаго ствараюцца такія этнаграфічныя куткі і музеі?” — вучні ў адзін голас адказалі: “Без мінулага няма будучыні”. Усе ўдзельнікі мерапрыемства ў якасці падарунка атрымалі ад бабкі Агрыпіны салодкі сюрпрыз.

Зоя ХЛЕБНИКАВА, культурганізатар філіяла Берастаўскага РЦК па культурна-дасугавай дзейнасці аграгарадка Макараўцы

Калі мары здзяйсняюцца

Настася Салаўёва.

Насця нарадзілася ў невялікай вёсачцы Сабалі, якая знаходзілася за сем кіламетраў ад гарадскога пасёлка Брагін. У школьныя гады дзяўчынка марыла стаць настаўніцай беларускай мовы, псіхалагам, праграмістам і журналістам. Сталела і паступова рэалізоўвала пастаўленыя мэты. Былі на гэтым шляху перамогі і расчараванні. Але перамог было ўсё ж болей.

НАСТАЎНІЦА

Першай прыступкай да прафесійнага станаўлення стала навучанне ў Рэчыцкім дзяржаўным педагагічным каледжы на курсе беларускай мовы і літаратуры. Акрамя спецыяльнасці настаўніка, дзяўчына атрымала ў каледжы дадатковую спецыялізацыю “Творчая дзейнасць”. Пасля размеркавання Настася Васільеўна прыступіла да працы ў школе-дзевяцігоддзі ў вёсцы Лубенкі на пасадзе настаўніцы рускай мовы і літаратуры, бо іншай вакансіі не было. Маладою спецыялісту таксама даверылі класнае кіраўніцтва. Вось дзе быў прастор для творчасці! Педагог праводзіла выхаваўчыя мерапрыемствы кожны чацвер. Паступова на іх сталі прыходзіць не толькі вучні і калегі, але жыхары вёскі. Гэта прыносіла радасць, задавальненне ад вынікаў працы і стымулявала да далейшай творчасці і самаўдасканалення.

Дзяўчына не забылася і на сваю мару вывучаць псіхалогію. Яна паступіла на завочнае аддзяленне педагагічнай псіхалогіі ў ГДУ імя Францыска Скарыны. Аднак замужжа, нараджэнне дзіцяці і некотарыя расчараванне ў прафесіі псіхолога прывялі да таго, што Настася ўзяла акадэмічны

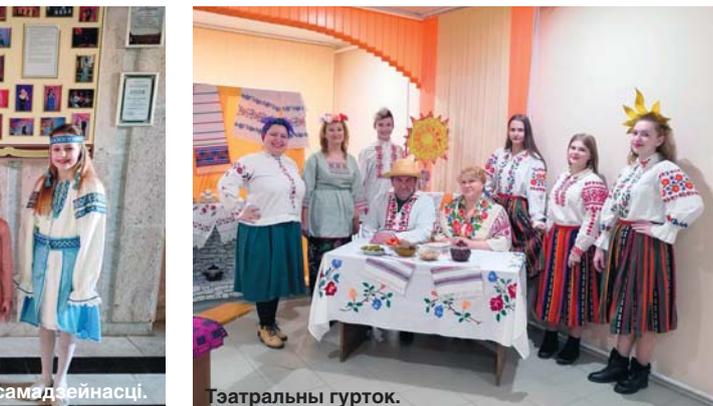
Удзельніцы мастацкай самадзейнасці.

адпачынак, а потым не стала працягваць вучобы.

ПЕДАГОГ-АРГАНІЗАТАР, ЖУРНАЛІСТ

Так склаліся жыццёвыя абставіны, што сям’я Салаўевых пераехала ў невялікі пасёлак Мядкоў у Светлагорскім раёне. Настася Васільеўна ўладкавалася на працу ў сярэдняю школу нумар пяць Светлагорска ў якасці педагога-арганізатара. Пачынаць працу на новым месцы было страшнавата. Вопыту работы няма, бо спецыяльнасці педагога-арганізатара не вучылася. За плячыма толькі праца ў сельскай школе. Аднак умненнем наладжваць даверлівыя адносіны з вучнямі педагог валодала і без дыплама псіхолога. Узялася за справу з аптымізмам і энергічна.

У выніку нарадзіліся незвычайныя конкурсы, флэш-мобы, акцыі, урачыстыя мерапрыемствы. Здавалася б, знайшла сваё месца ў жыцці, вызначылася з выбарам прафесіі. Але чагосьці ўсё ж не хапала: нязбыўнай аказалася мара аб журналістыцы. Спачатку папаўняла сайт школы фотаздымкамі, затым атрымала працу мэдэратара і стала пісаць невялікія нататкі пра школьнае жыццё. Гэта і прывяло да жадання паступаць у БДУ на факультэт журналістыкі. Калегі і родныя сустрэлі гэтую ідэю з недаверам і скепсісам, але Настася адважна кінулася на чарговую жыццёвую прыступку. Як вядома, смеласць гаралы бярэ. Салаўёва паспяхова справілася з сачыненнем на тэму “Герой нашага часу”, здала вусны экзамен і ў дзень

Тэатральны гурток.

На фестывалі традыцый Светлагоршчыны.

сваёго нараджэння, 20 ліпеня, падпісала дагавор аб залічэнні на факультэт. Такі вёс атрымаўся падарунак лёсу.

Пяць гадоў вучобы працяцелі імкліва. Вучыцца было цікава. Адначасова Настася Салаўёва публікавалася ў газетам. Найбольш цікавым для пазаштатнай журналістыкі стала напісанне твораў у сатырычна-гумарыстычным жанры.

ЗАГАДЧЫЦА

Нарэшце справа да душы знойдзена? Ды не! Настася Васільеўна зноў крута мяняе свой лёс і пераходзіць на пасаду загадчыцы філіялам Мядкоўскага цэнтра вольнага часу. Зноў давялося спасцігаць азы новай прафесіі з нуля. Аднак за плячыма ўжо вялікі вопыт творчай, журналісцкай працы і ўменне наладжваць кантакты з людзьмі. Не знік дарма педагагічны вопыт, Анастасія Васільеўна арганізавала і кіруе працай гуртка “Вясёлы

Удзельніцы гуртка дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

пэндзлік”, аматарскімі аб’яднаннямі “Экафармат” для дзяцей і клубам маладой сям’і “Медуніца” для дарослых. Навыкі журналіста і ўменне працаваць на камп’ютары вельмі спатрэбіліся ў перыяд пандэміі. Візга нумароў мастацкай самадзейнасці, членства ў асацыяцыі касцюмаў для конкурсаў і фестываляў высы-

лалася на сайт Светлагорскага цэнтра народнай творчасці, якія Цэнтр размяшчаў на старонках сваіх супольнасцей у Інтэрнэце.

Ёсць у філіяла і свая старонка “ВКонтакте”, на якой публікуеша актуальныя для жыхароў пасёлка інфармацыя. Вопыт працы педагога-арганізатара таксама прыйшоўся

Якія гарады бярэ смеласць

вельмі дарэчы ў арганізацыі масавых гулянняў, тэматычных вечароў, абрадавых мерапрыемстваў, канцэртаў, інфармацыйных галзін, пазнавальных, гульнівых, танцавальна-забаўляльных праграм, віктарын, пасяджэнняў клубу, літаратурна-музычных кампазіцый і мн. інш. Навыкі псіхолога вельмі спатрэбіліся пры правядзенні акцыі міласэрнасці, агітацыі і арганізацыі наведвання глядачамі мерапрыемстваў у Цэнтры вольнага часу і ў працы кіраўніка калектыву.

НЕ ЗАКАНЧЭННЕ ПРАЦЯГ!

У пасёлку Мядкоў крыху больш за 1100 чалавек. Для іх у Цэнтры вольнага часу, дзе ў штаце 4 чалавекі, за 2021 год праведзена 475 мерапрыемстваў, 10 канцэртаў, 13 тэатрылізаваных свят і абрадаў, 9 выстаў. Запомніўся вечар успамінаў “Мы гэтай памяці верныя”, музычны вечар “Песні маёй Радзімы”, свята Дзень пасёлка “Я люблюся табой, мой пасёлак родны!”, турыстычнае падарожжа “Сцяжынкай продкаў”, конкурсна-гульнівае праграма “Вясёлы марафон”... Мядкоўскі цэнтр вольнага часу прымае ўдзел у раённых аглядах-конкурсах, значных раённых святах, шчасіа і мерапрыемствах. Так, летась у раённым аглядах-конкурсе “Вясёлыя зарнішчы” ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці цэнтра вольнага часу адзначаны ў намінацыях “Касцюм” і “Вакал”.

Сышліся ў карціну ўсе пазлы мары Настасі Салаўёвай, арганічна аб’ядналіся ў адной прафесіі работніка культуры. Але яна, як і раней, імкнецца да самаўдасканалення і плануе паступленне на завочнае аддзяленне каледжа мастацтваў.

Галіна КАПЕЦКАЯ, Светлагорск
Фотаздымкі з архіва Настасі Салаўёвай.

Слова, голас, паэзія...

Мастацтва слова выдзяляецца з усіх іншых відаў дзейнасці чалавека. Словам можна падбадзёрыць, пакрыўдзіць, зламаць. А паэтычныя слова — сапраўдны дар, якім надзелены адзінкі.

28 студзеня ў Астравецкай раённай бібліятэцы адбылося чарговае пасяджэнне аматарскага аб’яднання “Астравецкай зямлі галасы”. Творчыя людзі сабра-

ліся, каб падзяліцца поспехамі, пачытаць новыя творы, абмеркаваць план на бягучы год. З уступным словам выступіў кіраўнік аб’яднання Аляксандр Марозаў. Ён павінаваў прысутных са святамі, падзяліўся творчымі поспехамі. Літаратар стаў фіналістам міжнароднага літаратурнага конкурсу бардаўскай песні ў намінацыі “Паэзія”.

Закранулі члены аб’яднання і сумныя тэмы. Зусім нядаўна наша зямля страціла выбітных

Падчас пасяджэння літаратурнага аб’яднання.

асоб — Адама Мальдзіса і Міколу Мятліцкага. Літаратары прыгадалі цёплыя сустрэчы і размовы з гэтымі асобамі.

Не абыйшося і без паэзіі. Капіталіна Пятроўская, Таісія Сямёнава і Людміла Кухарэвіч пачыталі свае новыя вершы. Напрыканцы ўдзельнікі аб’яднання абмеркавалі тэматыку наступнага пасяджэння, а таксама паслухалі песню ў выкананні Людмілы Кухарэвіч.

Вольга ЗАЯЧКАЎСКАЯ, бібліятэкар Астравецкай раённай бібліятэкі

Калі можна казаць пра трэндз у сучасным народным рамесніцтве, то імклівы рост папулярнасці лялек — менавіта такі трэнд. З аднаго боку, вырасла цікавасць да беларускіх традыцыйных строяў — у іх лялькі апрануты, з другога — з забыцця вяртаюцца абрадавыя лялькі і абярэгі. На пачатку ўжо гэтага года ў Чачэрску, што на Гомельшчыне, у Цэнтры рамёстваў, фальклору і этнаграфіі адкрыўся Музей традыцыйнай лялькі, у якім больш за сотню экспанатаў, створаных рукамі майстроў Цэнтра.

Чачэрская хата лялькамі багатая

Надзея КУДРЭЙКА

Чачэрскі раённы цэнтр рамёстваў, фальклору і этнаграфіі — гэта пяць майстроў народна-мастацкіх рамёстваў і кіраўнік Цэнтра Юлія Фенік. Больш дакладна, гэта пяць майстроў — усе жанчыны: яны і вышыўкай займаюцца, і саломкай, і лозапляценнем, і выцінанкай, і ткацтвам... Але цяпер адметнасцю Цэнтра стане, канешне, Музей беларускай лялькі, які з'явіўся менавіта па ініцыятыве саміх супрацоўніц. Зразумела, гэта не музей у звычайным разуменні, не нейкая асобная ўстанова — гэта вялікі музейны пакой, стылізаваны пад беларускую хату: у ёй і традыцыйная печка, і кут з іконай. А яшчэ многа-многа лялек, што стаяць на паліцах, і многа вялікіх манекенаў у беларускіх нацыянальных строях, створаных па ўсіх гістарычных канонах: на ўваходзе ў музей гасцей сустракаюць хлопцы і дзяўчыны ў чачэрскай убранні. Менавіта з чачэрскага традыцыйнага касцюма і пачалася гісторыя стварэння музея.

У звычайнай этнаграфічнай класіфікацыі чачэрскае касцюма лічыцца падвідам краснапольскага строю, які адметны вялікай разнастайнасцю і форм адзення, і кампазіцыйных варыянтаў, і арнаментаў, і іншых дэталей: што вышыўкі, што ткацтва, што аплікацыі ці карункі на тканіне. Да таго ж для розных людзей і на розныя выпадкі жыцця былі і розныя прадметы. У Чачэрскай гісторыка-этнаграфічным музеі ў фондах захоўваюцца ўзоры традыцыйнага мясцовага адзення канца

Магілёўскі строй.

XIX — пачатку XX стагоддзя, але іх не многія могуць пабачыць. І летас у Чачэрску вырашылі, што неабходна стварыць поўныя строі ў мясцовых традыцыях: і для прэзентацыі сваіх мясцін, і для таго, каб у шырокай публіцы, найперш у дзяцей, якія часта наведваюць Цэнтр рамёстваў, была добрая магчымасць з імі пазнаёміцца і лепей ведаць гісторыю продкаў.

Майстрых узяліся за справу — зразумела, пасля кансультацыі з гісторыка-этнаграфічным музеем. І стварылі не адзін касцюм, а некалькі — і жаночыя, і мужчынскія. Штосьці выткалі і пашылі самі, нейкія элементы ім падарылі жыхары горада і вёсак — з таго, што захоўвалі з вельмі даўніх часоў. Так што чачэрска

Чачэрскі строй.

строі часткова атрымаліся нават аўтэнтчнымі, а не наноў зробленымі. А былі яны і святочныя, і на кожны дзень. Зразумела, база — гэта белы лён і чырвоныя ніткі, але здараліся самыя розныя варыяцыі колераў. Святочныя касцюмы — з багатымі арнаментамі, з вышыўкай, з докартаўным каўнерчыкам. Юныя дзяўчаты насілі абадок ці

а нават і ў клетку. Спадніцы завязваліся спераду, а зверху апранаўся фартух. Увогуле шмат прадметаў адзення ёсць у чачэрскай строі — нешта, паўтаруся, агульнае з краснапольскай традыцыяй, нешта — адметна мясцовае.

Калі задача са стварэннем чачэрскага народнага касцюма была паспяхова вырашана, Цэнтр рамёстваў захапіў ідэю стварыць увогуле ўсе магчымыя беларускія строі. Як расказавае дырэктар Юлія Фенік, яны звярнуліся да слаўных выданняў этнографіі і мастацтвазнаўцы Міхася Раманюка, прысвечаных беларускаму нацыянальнаму касцюму. Міхась Раманюк, дарэчы, таксама быў з Гомельшчыны, і адна з яго кніг называецца "Народны касцюм Чачэрска і вакол" — думаецца, у Цэнтры рамёстваў гэтае выданне ацэняць.

Да моманту адкрыцця музея лялькі на праваслаўнае Раство майстры Цэнтра пашылі 20 строяў з розных мясцін Беларусі і апранулі іх на лялек — вялікіх і ма-

паставіўшы перад сабой задачу стварыць усе-ўсе строі, нават і не паўтараліся. Гатовыя ўжо пінска-івацэвіцкі, кобрынскі, пухавіцкі, лепельскі, буда-кашалёўскі і г. д. Натуральна, што для ўсяго гэтага багацця патрэбна было месца, патрэбна была асобная экспазіцыя. Так і з'явілася ідэя ўтульнай беларускай хаткі, у якой можна ўбачыць традыцыі нашай краіны. Паўтаруся, працэс яшчэ ідзе, і неўзабаве ўсе магчымыя касцюмы можна будзе ўбачыць у адным месцы — у Музеі беларускай лялькі ў Чачэрскай цэнтры рамёстваў.

Але ж у экспазіцыі не толькі касцюмы на ляльках і на манекенах. Экспанатаў больш за сотню, і большасць з іх — гэта менавіта лялькі. А ў беларускай традыцыі яны былі самыя разнастайныя: і проста для дзіцячых забаў, але ў асноўным з функцыяй абярэга. У Цэнтры даўно працуюць гурткі для дзяцей па выбару лялек — дзецям, зразумела, лялькі падабаюцца. Але і для дарослых гэта вельмі ўдалы сувенір —

менавіта лялек ахвотна купляюць: а не трэба забывацца пра планы п л а т н ы х паслуг, якія Цэнтр павінны выконваць. Усё сышлося, так і паўстаў музей. Музейныя экспанаты набываюцца, к а н е ш н е, нельга, але можна з а к а з а ц ь аналагі, і майстрых і зрабляць. М о ж н а набыць і іншыя циленькіх. Увогуле, наступныя вызначэнні на тэрыторыі Беларусі калі 30 раз навіднасцей народнага строю, кожная з якіх даволі жорстка прывязаная да пэўнай мясцовасці. І, зразумела,

кавая лялькі — можа, не толькі з беларускай традыцыяй, і зусім не з традыцыяй, але з аб'яаным выкананнем функцыі аховы і абярэга — і ад злога духа, і для мужчынскай сілы, і для сямейнага ладу... Людзям падабаецца — яны купляюць. Здараецца, што замаўляюць і народныя строі: калі з Чачэрска якая дэлегацыя едзе за мяжу, то лялька ў мясцовым строі — выдатны сувенір. А калі хто прыедзе ў Чачэрску, то цяпер там ёсць яшчэ адно месца, куды не сорамна прывесці гасцей. У Цэнтры рамёстваў рыхтуюцца да таго, што патак наведнікаў значна вырасце — музей не проста змястоўны, але і вельмі прыгожы. І гэта вы можаце самі пабачыць на фотаздымках.

Краснапольскі строй.

адзенне з Палесся адзіннае ад адзення, напрыклад, з Віцебшчыны. Таму чачэрскай майстры,

Фота прадастаўлены Чачэрскай раённай цэнтры рамёстваў, фальклору і этнаграфіі.

Летам 1981 года мы з жонкай ажыццяўлялі аўтапур на Закарпацці. І ўсе два тыдні ў рэстаранах, матэлях, на аўтазапраўках з усіх рэспублікаў, у тым ліку і ў нашым “жыгулёнку”, амаль штогадзіна гучала адна і тая ж песня.

Добра вядомы нам галас, які задушыўна спяваў “Маліноўкі заслышам голасок...”, належыць абаяльнаму і вясёламу эстраднаму артысту Аляксандру Ціхановічу.

А цяпер ужо —

звезтак пра яго бацькоў: набіраеш запыт — выдаюць звесткі пра бацькоў Ядвігі Паплаўскай. А я памятаю яго ветліваю маці! У белым халасце і гарэзлівай наколачы на галаве гандлявала яна ў цэнтры Мінска газіраванай вадою: чыстая газіроўка — капейка, з сіропам — тры. Саша пазнаёміў мяне з матулай Кацяй, калі яшчэ не быў Народным артыстам.

У Сувораўскай вучэльні Аляксандр іграў на тубе ў духавым

няроў у спадніцах” трэба ўсё ж далучыць хлопцаў.

У калідорах філармоніі сустракаліся з вясёлым бас-гітарыстам Ціхановічам — ён і стаў першым хлопчыкам удзявочы “Верасых”.

Пра тое, як Саша сярэд іх адразу паклаў вока на сціпую дзяўчынку Ядзю, як пабраліся яны шлюбам у 1975-м, абодва расказваюць у Інтэрв’ю. Далучу толькі ўспамін “верасойкі” Надзі Мікуліч пра крымленавы пінжак: у ім

артыстамі як ганарар. Раінчык з Ціхановічам надумалі на тую валюту ў краіне іх гастроляў купляць найноўшую апаратуру і музычныя інструменты для гурта. На радзіме на патрабаванне здаць валюту “разгублена” апраўдваліся, маўляў, вось, там “натураль” разлічыліся. Таму самая найлепшая апаратура — канцэртная і гуказапісу ў “Верасоў” — выклікала зайздрысць у іншых калектываў філармоніі.

Паколькі 1977-ы быў у мяне

ным фільме “А таксама цырк”. Задумаў было аб’яднаць з адной-двума песнямі самыя славутыя калектывы беларускай эстрады, якія ўжо да таго здымаў паасобку, — “Песняры”, “Верасы”, “Сябры”, гурт Вялянціна Бадзьярава, джаз-аркестр цырка Міхаіла Фінберга ды цыркавыя нумары. Задума ажыццявілася ў карціне, як ахарактарызаваў стужку аўтарытэтных глядач, “патэнтна чысты беларускі рэпертуар”.

Другім “верасойскім” шлягерам стала балада Раінчыка “Каханніа развітальны баль”. Пад купалам цырка ў светлавых эфектах лунае дзявочыя посташ. Перад спяваючым закаханым раз-пораз узнікае постаць “дзяўчыны яго мары” — гэта Аляксандр Ціхановіч і Ядвіга Паплаўская.

Прыемна было на першым праглядзе пачуць ад аўтара музыкі і выканаўцы, што візуальнае ўвасабленне іх песні — ідэальнае.

“ХУТКАХОДНЫ КАЦЕР”

Так у дзённіку-нататніку назваў “Верасы” чулы і скептычны “песняры” Ігар Палівода. Сапраўды: якімі баламі можна ашаніць доўготу гастроль “Верасоў” па ўсёй трасе БАМа, разам з кінаартыстам і сусветнай шоу-зоркай Дзінам Рыдам?

Саша Ціхановіч з захапленнем згадваў той цікавы час, 79-ы год, дзе ўсё грунтавалася на энтузіязме: часам жылі ў нейкіх палатках, будаках, вандравалі па разбітых дарогах, а то й па бездарожжы, каб дабрацца да кропкі канцэрта. Не, канешне, для кантрасту былі канцэрты ў гарадах — у Маскве, Кіеве, Мінску.

Я бачыў гэту праграму ў Вялікай зале нашай філармоніі: прыгажун Дзін Рыв з песнямі “Маці”, “Мы пераадолеем”, шчаслівыя музыканты нашых “Верасоў” — апагей іх славы!

Да таго і пасля — перамогі на фестывалях, замежныя гастролі, запісы вінілаў на фірмах “Мелодія” ў Маскве, у Балгарыі на “Балкантоне”.

Канцэрты — пры нязменных аншлагах. “Верасы” давалі па сто канцэртаў у месяц, зарабляючы дзяржаўныя мільёны рублёў.

Ціхановіч у канцэртах мяняў інструменты, больш трымаў рытм на бас-гітары. Аднак усё часцей спяваў сольна і дуэтам з жонкай. Тады ў “Верасых” сфармаваўся іх пахышчывы рэпертуар, гронкі песень, што назаўсёды зробіліся незабыўнымі для слухачоў: “Завіруха”, “Я ў бабулі жыву”, “Малінаўка” — усе з музыкай Эдуарда Ханка, “Марскі прыбой” Ігара Лучанка. І, канешне, кранальная пяшчотная “Кальханка” Раінчыка, што хутка як паўстагоддзя гучыць для дзетак кожны вечар. Кастынг выканаўцаў не было: правераны ладны дуэт Ціхановіч — Паплаўская.

У 1986-м ВІА “Верасы” — “хуткаходны кацёр” — выбіраецца на далёкія і працяглыя гастролі па савецкіх рэспубліках Сярэдняй Азіі. Вырнуліся з непрыемнасцямі і скандалам. Аб сутнасці інцыдэнту з Ціхановічам сведкі-музыканты не расказваюць — і правільна робяць.

Карцей: у 1986-м Ціхановіч і Паплаўская вымушана пакінулі гурт “Верасы”, застаўшыся без працы ды з дзіцём на руках.

(Заканчэнне будзе)

Уладзімір АРЛОЎ,
кінарэжысёр

Пяць год, як змоўк галасок “Малінаўкі”

НАРАДЖЭННЕ ФЕНОМЕНА

Суправаджала нас песенька да Мінска і далей, да латвійскага Даўгаўпілса, дзе мне адразу належала граць ролю ў фільме “Фруза”. Пасля доўгага першага зымачнага дня пад ноч размясцілі нас непдалёк, у матэлі Зарасая, што ў Літве. Зняможыцца, галодныя, зайшлі ў напайцёмны, амаль пусты аб 11-й гадзіне вечара рэстаран на поўножную вачэру. Селі — вось насмешка лёсу! — у кут ля эстрады, побач з пірамідай калонак. За вакном месяц адлюстроўваўся ў азёрнай вадзе, з гукаў — толькі шум соснаў і патрэскванне свечкі на сталце...

Як раптам у паўцэмыр выявіліся посташі “лабухаў”, урублілі святло, узмацняльнікі, перакінулі праз шыбы электрагітары і гучна зайгралі аплачаны кімсьці з нешматлікіх наведвальнікаў шлягер... Канешне, гэта была “Малінаўка”!

“Ужыўленне” ў вушы жыхароў Краіны Саветаў тае песенькі можна параўнаць толькі з папулярнасцю “Волагды”.

Аўтар музыкі, знаёмы мне са студэнцкіх часоў, у адной са сваіх кніжак, прэзентаваных мне, узгадваў, што “Малінаўку” спявалі многія вакалісты, гучала яна і ў рэстаранах — пад яе зручна было трэціцца ў скоках пасля стэйка перад тортам.

Вось якраз у брэсцкім рэстаране яе і пачуў кіраўнік вакальна-інструментальнага гурта “Верасы” Васіль Раінчык — калектыву якраз гастраліваў у Брэсце. Калі лідар заявіў, што гурт будзе спяваць “Малінаўку”, то сустрэў нягзоду: “Верасы” тады распявалі сусветныя шлягеры, а тут — такі прымітыў!

Раінчыка падтрымаў толькі Ціхановіч, які вызваўся яе заспяваць, хача да таго вакалістам не лічыўся.

Пралічаны лідарам поспех здзейсніўся пасля перадачы па ЦТ “Песня-80”: песенька зрабілася суперпапулярнай — пайшла ў народ, “Верасы” сввердзілі сябе ў элітнай абойме савецкай эстрады, а вусаты абаяльны выканаўца палюбіўся тэлегледзачам.

У АБДЫМКУ З ТУБАЙ І БАРЫТОНАМ

У сціпых успамінах пра дзяцінства згадваў Саша наняную бацькамі няньку, што наглядала за малым. Набожная, яна чытала хлопчыку Евангелле, вадзіла ў царкву... У апошні, трагічны перыяд жыцця згадае Аляксандр пра выхавальцу. Але ў інтэрв’ю няма

аркестры. Засвойваў барытон: улюбёны інструмент браў з сабой, спаў з ім, паклаўшы побач, прачнуўшыся, пачынаў адразу дудзец. У інструментары аркестра меўся чамусьці і кантрабас, Саша стаў сымкам на ім “піліць”: падбіраў злавесную тэму з парадыйнага фільма “Фантамас”.

З валоданнем іграў на тубе, барытоне і кантрабасе, з веданнем нот лёгка паступіў у музвучэльню. Маладзечна нарадзіла шмат імёнаў у галіне мастацтва. У гэтым спрыяльным маладзечанскім “катле” і выпяваў талент Аляксандра для паступлення ў кансерваторыю.

У 60-я савецкую моладзь уразіла зусім новая музыка, якую явіў рок-гурт “Чырвоныя гітары”. Пачуўшы яе, Аляксандр адразу вырашыў: “Гэта — маё!” І ўзяўся засвойваць электрагітару.

Пасля воіска ў 1973-м увайшоў ён у філарманічны гурт “Мінск”, які іграў джаз. Там сышліся выдатны музыканты, сярэд якіх скрыпач і гітарыст з першага складала “Песняроў” Вялянцін Бадзьяраў, кампазітар, піяніст-віртуоз, будучы кіраўнік “Верасоў” Васіль Раінчык.

Але потым, пасля расфарміравання гурта, класныя музыканты знайшлі месцы ў іншых калектывах. А паралельна з лінійна лёсу Ціхановіча, пакуль не перасякаючыся, працарчалася іншая лёсавызначальная лінія.

На пачатку 70-х Ядзя Паплаўская і яе каліяжанкі з кансерваторыі ў супрацьвагу мужчынскім “Песняроў” арганізавалі дзявочы ВІА “Верасы”. Пачалі з падпевак славутому барытону Эдуарду Мікулічу, а затым “міцулінікі” аддзяліліся і сталі падумваць: да “пес-

годам “Верасоў”, то я задумаў аб’яднаць рускія, кубінскія, нямецкія, французскія, польскія, беларускія песні з рэпертуару гурта цікавым сюжэтам, які б цягнулі мае вясёлыя і таленавітыя цыркавыя сябры.

З той мэтай я далучыўся да гастролі “Верасоў” у Брэсце, дзе канчаткова і выбудаваў сюжэт музычнага відэафітча. Раінчык там паказаў мне вясёленкі рэг-тайм, і я на яго музыку сачыніў тэкст: “Нямое кіно”. Песеньку перадалі для выканання адрасна: Сашу Ціхановічу. Яе маскоўская фірма гуказапісу “Мелодія” неўзабаве выдасць на грамплыце.

Для першага беларускага мюзікла на відэастужцы “Гэтая доўгая кароткая галзіна” я паставіў пантэміму пад “Нямое кіно”: жудасны злодзей з нажом ці кольтам — нехта з хлопцаў “верасойцаў” — крадзежа скрасці танюткую безабаронную кінагероіну — гэта Ядзя. Але кінагерой — гэта Саша — раце яе. Галівууд!

ГАСТРОЛІ З “ВЕРАСАМІ”

У Хельсінкі спявачка з сусветнай папулярнасцю Амара Партунда, прыняўшы Ціхановіча за лідара “Верасоў”, папрасіла ў яго “бас”. Саша ахвотна працягнуў ёй гітару. Яна адмоўна крушыла галавой і зноў: “Бас, бас!” Музыкант зноў нерашуча прапаноўваў ёй сваю бас-гітару... Цягнулася непараўменне, пакуль саксафаніст Валодзя Фелынг, трохі ведаючы замежную мову, не скеміў, што “бас” па-англійску — аўтобус! Амара прасіла дазволу сесці ў аўтобус беларусаў, каб даехаць да гатэля.

Пасля замежных канцэртаў трэба было па вяртанні абавязкова здаваць валюту, атрыманую

“годам “Верасоў”, то я задумаў аб’яднаць рускія, кубінскія, нямецкія, французскія, польскія, беларускія песні з рэпертуару гурта цікавым сюжэтам, які б цягнулі мае вясёлыя і таленавітыя цыркавыя сябры.

З той мэтай я далучыўся да гастролі “Верасоў” у Брэсце, дзе канчаткова і выбудаваў сюжэт музычнага відэафітча. Раінчык там паказаў мне вясёленкі рэг-тайм, і я на яго музыку сачыніў тэкст: “Нямое кіно”. Песеньку перадалі для выканання адрасна: Сашу Ціхановічу. Яе маскоўская фірма гуказапісу “Мелодія” неўзабаве выдасць на грамплыце.

Для першага беларускага мюзікла на відэастужцы “Гэтая доўгая кароткая галзіна” я паставіў пантэміму пад “Нямое кіно”: жудасны злодзей з нажом ці кольтам — нехта з хлопцаў “верасойцаў” — крадзежа скрасці танюткую безабаронную кінагероіну — гэта Ядзя. Але кінагерой — гэта Саша — раце яе. Галівууд!

Тэлегледачы Беларусі пад новы, 1978 год убачылі на сваіх экраннах мюзікл “Гэтая доўгая кароткая галзіна”. Музыканты ВІА гралі невялікія эпізоды. Аляксандр Ціхановіч блішчэў у самым выйгрышным. Музычны спектакль паказвалі яшчэ некалькі гадоў, пакуль ад частага ўжывання непрактычна шырокае магнітная стужка не стала сыпацца.

Варыяцыю на тэму пантэмімы “Нямое кіно” я ўзняў у музы-

Сюжэт, народжаны праўдай вайны

Пульсацыя драматызму на палотнах лёсаў

Сёлета, у Год гістарычнай памяці, Беларусь згадвае імёны тых сваіх сыноў і дачок, якія прайшлі праз пекла Вялікай Айчыннай вайны і ўнеслі бяспечны

ўклад у Перамогу над фашызмам. Яна, тая Перамога, у нашы дні застаецца святым адбіткам на палотнах беларускіх мастакоў-франтавікоў. Сярод іх мы называем імя народнага мастака БССР, члена-карэспандэнта Акадэміі мастацтва ССР, класіка гістарычнага жывапісу Яўгена Аляксеевіча Зайцава.

Я.Зайцаў. Стаялі насмерць.

АДБІТКІ ФРАНТАВОГА АЛЬБОМА

...Пачыналася ўсё восенню 1941-га. Жорсткія баі ў раёнах Мажайска, Дорахава, Малаяраслаўца, Калугі, Разані і Ражска. Гібель аднапалчан, спаіянныя вёскі, разбураныя гарады, асірацелыя дзеці — усё гэта пакінула глыбокі след у свядомасці маскіроўшчыка, ваеннага інжынера 3-га рангу капітана Зайцава. Яго франтавы альбом адлюстравіў шматлікія зарысоўкі, беглыя накіды, зробленыя на перадавой і ў тыле: баявыя будні салдат, адпачынак пасля баёў, падрыхтоўка батальёнаў да наступлення. Так паступова назапашваўся бяспечны дакументальна-рэпартажны матэрыял да будучых яго карцін і партрэтаў.

У 1943 годзе капітан Яўген Зайцаў быў адкліканы ў Маскву ў распараджэнне Цэнтральнага штаба партызанскага руху. Тут ён наладжвае асабістыя кантакты з Мінаем Шмыровым — Бацькам Мінаем, а таксама з камісарам брыгады Заслонова Людвігам Сяліцкім. Знаёмства з імі, камандзіраванымі на той час у сталіцу, прыўнесла ў творчы багаж жывапісца зусім новыя тэмы і задумкі. Дзякуючы сустрэчы са Шмыровым, які распавёў мастаку трагічную гісторыю сваёй сям'і, нарадзілася палатно "Незабытае". Ну а Сяліцкі прапанаваў Зайцаву напісаць

эпічнае сказанне пра Канстанціна Заслонова і яго баявых саратнікаў. Падобныя знававыя сустрэчы, па ўспамінах Яўгена Аляксеевіча, заўсёды давалі яму найбагацейшы матэрыял, які "прарастаў" ва ўсім агонным палівавым мастацтве.

Аднак асноўная работа Зайцава непасрэдна ў Штабе партызанскага руху — стварэнне лістачка для сатырычнага ласцяка "Раздавім фашысцкую гадзіну". Унікальны матэрыял карыстаўся вялізнай папулярнасцю сярод беларускіх партызан і населяўшых акупаваных раёнаў. Жывапісец быў адным з самых актыўных арганізатараў выстаўкі беларускіх мастакоў у Трашчыкоўскай галерэі, прысвечанай 25-годдзю БССР, дзе экспанавалася яго бліскучы "Партрэт юнага партызана".

Вярнуўшыся ў 1944-м у разбураны Мінск, мастак не шукаў сваю магістральную тэму. Яна моцна пераплялася з ягоным франтавым лёсам. Эскіз карціны "Пахаванне героя" накідаў вугалем за адну ноч. Калегі, якія працавалі побач у майстэрні, ззіўляліся: хіба ж можна такое стварыць за некалькі гадзін? А Зайцаву, у якога душа поўнілася буррай уражанняў, неабходна было выказацца адразу ж, як толькі ўзнікнулі вобразы "сілуэт". Урэшце, нічога дзіўнага: такой была натура мастака.

Я.Зайцаў. Абарона Брэсцкай крэпасці ў 1941 г.

ВОГНЕННАЯ "ПАЛІТРА" ЦЫТАДЭЛІ

Нагадаю, што першыя афіцыйныя звесткі аб гераічнай абароне Брэсцкай крэпасці, ды і тое — пункцірна, пачыналі з'яўляцца толькі ў канцы Вялікай Айчыннай. Гэтая трагічная і мужная старонка пачатку вайны доўгі час як бы не была "ўзаконеная". Першыя ж артыкулы ў газетах, заснаваныя хутчэй на чутках, прамільгнулі ўжо пасля Перамогі. Документ, які па сіле ўздзе-

з'явіўся Яўген Зайцаў, які на год раней, у 1950-м, напісаў сваю эпічную "Абарону Брэсцкай крэпасці ў 1941 годзе". Па сутнасці палатно Зайцава не толькі апыродзіла ў часе "раскручаную" савецкай прэсай карціну масквіча, але і пераўзыходзіла яе па насычанай пульсацыі драматызму, напружаным эмацыянальным рытме.

Паводле апаведаў Яўгена Аляксеевіча, ён упершыню пачуў пра абарону Цытадэлі над Бугам у пачатку 1944-га ў Цэнтральным штабе пар-

ды Цярэспальскіх варот, Белага палаца...

У цэнтры сваёй карціны Яўген Зайцаў "вылепіў" вобраз камандзіра са сцягам, прататыпам якога паслужыў начальнік 9-й пагранзастаны 17-га Брэсцкага пагранатрада войскаў НКВС лейтэнант Андрэй Кіжаватаў. Менавіта з гэтай атакуючай, дынамічнай фігурай літаральна спаяны ўсе астатнія часткі таленавіта скампанаванай батальнай сцэны. Пры ўсёй строгай акадэмічнасці рашэння, дакладна прапра-

Я.Зайцаў. Канстанцін Заслонаў.

яння агаломшань розуму і сэрцы, які прадставіў рэальную, без домыслаў, карціну, быў знойдзены ў час разбору руін казармы ля Брэсцкай брамы ў 1951 годзе. Гэта быў вядомы сёння ва ўсім свеце недапісаны Загад № 1 ад 24 чэрвеня 1941 года — аб тэрміновай арганізацыі абароны цытадэлі.

Не перашкодзіў ішчэ раз распавесці пра тое, што ў тым жа годзе з'явілася карціна мастака-расіяніна Пятра Крываногава "Абароны Брэсцкай крэпасці", якая і дасюль лічыцца хрэстаматыйным "піянерам" увавасбелення гэтага падзвігу ў саветскім жывапісе. Аднак мала хто ведае, што сапраўдным родапачынальнікам тэмы

цытанскага руху. Хутчэй за ўсё, менавіта тады падсядомасць і пачала дыктаваць мастаку сюжэт. Але падбіраў ён да тэмы доўгімі дарогамі трывожных роздумаў, што абуджалі марыянкі адлужаліся ў думках. Зайцаў амаль два гады вывучаў адпаведны матэрыялы. Пракочыў праз усё месцы баёў, агледзеў казематы і праходы, вывучаў напісы, прадзёртыя абаронцамі на аглядаемых сценах, сустракаўся з ацалелымі байцамі-героямі. Строга і неаспрямлена праўда гістарычных фактаў адбілася ў дзясятках натуральных эспадаў з адлюстраваннем распаўсюленых агнём руін крэпасці, зарослых травой і кустоў: рэшткі Холмскіх

цаванай атрыбутыкі, палатно надзвычай маляўнічае. Насычаны, гарачы каларыт у гаме зялёна-вохрыстых і чырвоных рэфлексаў выключна эмацыянальна перадае высокі напал баёў за цытадэль у самыя апошнія дні чэрвеня сорок першага. Спачатку карціна была ўласнасцю Дзяржаўнага мастацкага музея БССР, потым яе перадалі ў фонды Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. У час адкрыцця новага будынка на праспекце Пераможцаў я назіраў, як маладыя людзі моўчкі сталі перад палатном, нібы ўзіраючыся ў праекцыю тых гераічных і крываваў падзей. Карціна стала своеасаблі-

вым мастацкім заветам нашчадкам, напамінам пра тое, якой страшнай цаной быў заваяваны сённяшні мірны дзень беларусаў.

ЯКІ ЁН, "ЦВІК" ЖАНРУ?

У Залаты летавік айчыннага мастацтва франтавік Яўген Зайцаў увайшоў перш за ўсё як гістарычны жывапісец. Народны мастак ССР скульптар Заір Азгур назваў яго "беларускім Сурыкавым". Мабыць, доля ісціны ў тым і ёсць. Свае творчыя прычыпы Яўген Аляксеевіч сфармуляваў так: "Мастак, які працуе ў жанры гістарычнай карціны, павінен валодаць энцыклапедычнымі ведамі, дарам абагульнення фактаў, гарачым і страшным сэрцам, без якіх немагчымы канчатковы вынік. Гістарычны жывапісец павінен мець асаблівы талент мастакоўскага ўяўлення, якое ўзбагачае "незасушанай" жывапісцай праўдай статычны пералік падзей мінулага з пункту гледжання дня сённяшняга..."

Зразумела, пры стварэнні такіх палатноў Зайцаву асабліва прыдаваў папярэдні творчы вопыт, які ён атрымаў у сваіх выбітных настаўнікаў Віцебскага мастацкага тэхнікума і ленинградскай Акадэміі мастацтваў — Валяціна Волкава, Міхаіла Керзіна, Кузьмы Пятрова-Водкіна і Аляксандра Асмёркіна.

У творчым актыве гістарычнага жывапісца Зайцава — палотны "Чапаеў" і "Уступленне Чырвонай арміі ў Мінск ў 1920 годзе", якія загінулі падчас Вялікай Айчыннай вайны, "Пахаванне героя", "Стаялі насмерць", "Трывожнае юнацтва", "Канстанцін Заслонаў", "Мінск. Вываленне", трыпцікі "Пра Вялікую Айчынную" і "Памяць пакаленняў".

XXX

Далёка не многія сучасныя мастакі спрабуюць сябе ў цяжкай працы стварэння эпахальнай гістарычнай карціны. Але ж гэты магутны, "цвіковы" жанр, у якім працаваў удзельнік Вялікай Айчыннай вайны Яўген Зайцаў, запатрабаваны ва ўсе часы, пачынаючы з ранняга Адраджэння.

Гісторыя Вялікай Айчыннай нездарма прайшла праз творчасць дзясяткаў беларускіх мастакоў-франтавікоў і партызан. І іх лепшыя палотны, помнікі ды мемарыяльныя комплексы, графічныя аркушы, габелены і плакаты сталі сапраўднай энцыклапедыяй вечна жыючай у нашым грамадстве ратнай эпопеі "саракавых, свінцовых і ракавых".

Застаецца толькі спадзявацца, што сёлета, у Год гістарычнай памяці, на малых берагах і скульптурных станках малалых мастакоў з'явіцца творы, годныя іх папярэднікаў, такіх, як Яўген Зайцаў...

Барыс КРЭПАК,
заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Новы выставачны корпус
К. Маркса, 24

- "Рух зямлі". Да 13 лютага.
- "Выратаваныя мастацкі каштоўнасці". Творы старажытнабеларускага, рускага і еўрапейскага мастацтва XVII – XX стст. са збору Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, якія прайшлі рэстаўрацыю за 2010 – 2021 гг. Да 13 лютага.

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 397 01 63

(экскурыйнае бюро)

Пастаянныя экспазіцыі:

- Старажытнабеларускае мастацтва;
- Мастацтва Беларусі XIX ст.;
- Мастацтва Беларусі XX ст.;
- Рускае мастацтва XVIII–XX стст.;
- Мастацтва Еўропы XVI–XX стст.;
- Мастацтва краін Усходу XIV–XX стст.;
- 60 шэдэўраў.

Выставы:

- Виртуальная выстава "У майстэрні не вярнуліся... Аркадз Асталоўч (1896–1941)" да 125-годдзя з дня нараджэння мастака.
- Зборная інтэрактыўная праграма "Усё самае цікавае аб фарфоры" (7+). Зарагістрацыя на можна па тэлефоне: +375 17 397 01 63; +375 25 667 78 19 (толькі званкі). Рэгістрацыя абавязковая з прычыны абмежавання колькасці ўдзельнікаў. 6 лютага а 12.00.

■ Выставачны праект "Перадзвіжнікі. Рэалізм. Асвета. Бізнес". Да 6 лютага.

■ Выставачны праект "Час цыклоннаў". Жывапіс і графіка Галіны Начавай да юбілею аўтара. Да 29 лютага.

■ Выстава "Акім Шаўчэнка (1902 – 1980). Жывапіс", прысвечаная 120-годдзю з дня нараджэння Акіма Міхайлавіча Шаўчэнка – мастака, педагога, ветэрана. Да 13 сакавіка.

■ Тэматычная экскурсія "Самыя-самыя..." (6+).

■ Тэматычная экскурсія "Міфы старажытнай Грэцыі і Рыма" (10+).

■ Аўтарская экскурсія "Мінск у музеі" (16+).

■ Экскурсія "Жаночы партрэт" (16+).

■ Дзіцячая тэматычная экскурсія "Віды і жанры ў выяўленчым мастацтве" (6 – 10 гадоў).

■ Дзіцячая тэматычная экскурсія "Казкі Усходу" (10+).

■ Інтэрактыўная экскурсія "Як уладкаваны музеі" (6 – 10 гадоў).

- Інтэрактыўная экскурсія "Малежныя экспарт" (6 – 10 гадоў).
- Інтэрактыўная экскурсія "Гульні ў нацюрморт" (8 – 11 гадоў).

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. МУЗЕЙ І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 358 88 78

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII – сяр. XIX стст.".
- "Музеі і мастацтва першых паловаў XIX ст.".
- Выстава Станіслава Жукоўскага "Сядзібны свет мінулай эпохі". Жывапісныя работы з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. Да 19 сакавіка.
- Спектакль тэатра ценю "Сядзібны прывід". Па папярэднім запісе кожную суботу а 12-й і 16-й гадзінах. Для арганізаваных груп кожную гадзіну штодзённа.
- Сюжэтная-гульнівая праграма "Метамарфозы ў сядзібным доме". Удзельнікі пазнаёмяцца з традыцыйнымі маскарнадымі паказаў XVIII стагоддзя і – з дапамогай інтэрактыву – з экспанатамі музейнай калекцыі.
- Квэст-гульніва "Таямніцы старажытнай сядзібы".

■ Выстава Станіслава Жукоўскага "Сядзібны свет мінулай эпохі". Жывапісныя работы з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. Да 19 сакавіка.

■ Спектакль тэатра ценю "Сядзібны прывід". Па папярэднім запісе кожную суботу а 12-й і 16-й гадзінах. Для арганізаваных груп кожную гадзіну штодзённа.
- Сюжэтная-гульнівая праграма "Метамарфозы ў сядзібным доме". Удзельнікі пазнаёмяцца з традыцыйнымі маскарнадымі паказаў XVIII стагоддзя і – з дапамогай інтэрактыву – з экспанатамі музейнай калекцыі.
- Квэст-гульніва "Таямніцы старажытнай сядзібы".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Лямпавае рапсодыя" Аллены Панас. Да 28 сакавіка.

МУЗЕЙ "В.К. БАЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ" ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл. 8 (0222) 65 07 57, 65 88 00

Пастаянная экспазіцыя:

- "Мастацтва В.К. Балыніцкага-Бірулі першых паловаў XX стагоддзя".
- Выстава жывапісу Аксаны Еўдакіменка "У пошуках зоркі". Да 20 лютага.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Някрасава, 3. Тэл.: 399-09-78

Час працы: серада-нядзеля з 12:00 да 20:00

■ Выстава "Зіма, і ўсё зноў упершыню". Да 6 лютага.

- Выставачны праект "Тату ў мастацтве. Мастацтва ў тату". Да 14 лютага.
- г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47. Тэл.: 242-78-14
- Выставачны праект канкрэтна-канструктыўнага мастацтва "Constructo". Да 20 лютага.
- Выстава "Успамінаючы Алену". Да 20 лютага.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66.

Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля – з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер – з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30), панядзелак – выхадны.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ "Ніколі больш", прыверкаваная да Міжнароднага дня памяці ахвяр Халакосту і 77-годдзя вызвалення вязняў нацыскага лагера Аўшвіц-Асвенцім. Да 28 лютага.

■ "Сімялы блакаднага Ленінграда", прысвечаная 78-й гадавіне зняцця блакады Ленінграда. Да 9 сакавіка.

■ Музейна-педагагічны занятак "Музычная культура ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны", заснаваны на рэдкіх матэрыялах з фондавай калекцыі музея.

Дадзены занятак – спроба паглядзець на гістарычныя падзеі праз прызму мастацтва.

ДЗЯРЖАЎНАЯ ўСТАНОВА "НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСЬВІЖ" Сектар экскурыйнай і інфармацыйнай дзейнасці:

г. Нясвіж, вул. Гейскага, 1.

■ Выстава работ Волгіі Южык "Іншымі вачамі". Па 28 лютага.

Палацавы ансамбль:

■ Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальны цырыманялі нясвіжскага двара". У складзе пастаяннай экспазіцыі.

■ Выставачны праект Максіма Петруля "deКанструкцыя". Да 3 ліпеня. У складзе пастаяннай экспазіцыі.

■ Выставачны праект "Добрыя весткі. Паштовае карэспандэнцыя XX ст.". Па 28 лютага.

■ Гульні-экскурсія "Паштовы пазл". Па папярэдніх заяўках. Да 28 лютага.

■ Выстава работ Анастасіі Фяцкавай "Стары Брэст – Нясвіж". Да 14 сакавіка.

■ Перасоўная літаратурная выстава "Дзяды: гісторыя душы" з Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры. Да 28 сакавіка.

- Ратуша:
Пастаянная экспазіцыя:
- "Гарадское самакіраванне ў Нясвіжы XVIII – 1-й палове XIX стст."
  - "Нясвіж у міжваенны час. Лодзі падзеі".
  - Калекцыя гадзіннікаў XIX – XX стст "Культура часу". 33 фондаў музея-запаведніка.

Мерапрыемствы:

- Экскурсія з элементамі гістарычнай гульні "Музейныя вандроўкі".
- Квэст "Карта сямі каралеўстваў".
- "Дзень нараджэння ў Ратушы". Група да 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў.
- "Дзень нараджэння з Карамелькай (Лол Пчолкай)". Група ад 4 да 10 чалавек ад 4 да 12 гадоў.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Квэст "Белы слон". 12 лютага. Пачатак у 15.30.

■ Экскурсія "Інтрыгі Зубідона", разлічаная на два ўдзельнікаў, праходзіць 12 лютага па пастаяннай экспазіцыі Паўночнага корпуса.

Экскурсанты даведаюцца аб рамантычных гісторыях і лёсах уладальнікаў, пазнаёмяцца з амурымі сожтамі ў мастацтве, застылымі на музейных экспанатах.

У гэты дзень для пар, якія пабраліся шлюбам у Дзень усіх закаханых, будзе бясплатная ўрачыстая сустрэча са стрэлам з замкавай гарматы (неабходна прад'явіць дакумент або яго копію з пацверджаннем даты заключэння шлюбу 14 лютага). 12 і 13 лютага ў сувенірнай краме музея можна набыць падарунак для свайго каханнага чалавека. А 12, 13 і 14 лютага закаханыя змогуць даведацца пра свой лёс праз старадаўнюю гульні "Тру Мадам" і бясплатна наведзець тэматычную фоталагодку "Лаўка для закаханых".

■ Выстава "Белая зброя краіны свету". 1-ы адсек Паўночнага корпуса Мірскага замка. Па 19 чэрвеня.

■ Виртуальная выстава "Нясвіж – здабытак сучаснай культуры".

■ Тэатр "Шатландскай пяхоты". Виртуальная экскурсія "Зброя гонару і адвагі".

Прыгажосць боскай аўтэнтыкі

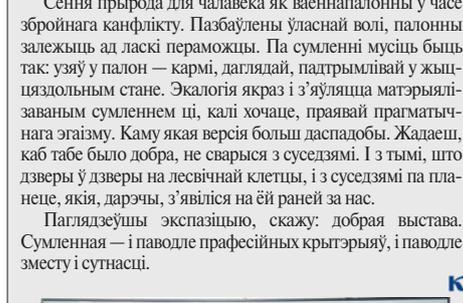
Заканчэнне. Пачатак на стар. 9

Ёсць на выставе кадры, што выклікаюць заміланне, і кадры велімі жорстка. Бо ў жывой прыродзе, як і ў чалавечым соцыуме, мацнейшы выжывае за кошт слабейшага. Асабліва цікавым для прафесіяналаў будзе, мабыць, раздзел, дзе прадставлены фотаздымкі, зробленыя з дапамогаю новых тэхналогій – квадрокаптраў, дронаў, адмысловых «фотастак». Найперш гэты інструментарый скарыстоўваецца, каб зняць у натуральных асяроддзі жывёл, якія блізка не падпускаюць да сябе чалавека. Няважна, са стрэльбаю ён ці з камерай, паляўнічы ці экалаг.

Мне думалася, што назваць выявы, прадставленыя ў экспазіцыі, дзікай прыродай можна толькі з пэўнымі агаворамі. Сутнасна дзікая прырода – гэта тая прастора, дзе яшчэ не ступала чалавечая нога, якую яшчэ не ахоплівала чалавечая вока. Бо што заўважыць вока, да таго з часам і рукі дойдучы. Дзікая мясціна, куды чалавек прыйшоў са свайой камерай, паставіў намёт і антэну транскантынентальнай сувязі, ператвараецца ў плацдарм да цывілізацыйнай экспансіі.

Сёння прырода для чалавека як ваеннапалонны ў часе збройнага канфлікту. Пазбаўлены ўласнай волі, палонны залежыць ад ласкі пераможцы. Па сумленні мусіць быць так: узяў у палон – кармі, даглядай, паптрымлівай у жыццяздольным стане. Экалогія якраз і з'яўляецца матэрыялізаваным сумленнем ці, калі хочаце, правярай прагматычнага эгаізму. Каму якая версія больш дастапады. Жадаеш, каб табе было добра, не сварыся з суседзімі. І з тымі, што дзверы ў дзверы на лесвічнай клетцы, і з суседзімі па планеце, якія, дарэчы, з'явіліся на ёй раней за нас.

Паглядзеўшы экспазіцыю, скажу: добрая выстава. Сумленна – і паводле прафесійных крытэрыяў, і паводле зместу і сутнасці.

Увага! Аб'ява!

Газета "Культура" на конкурснай аснове запрашае на працу: — журналістаў; — адказнага сакратара з досведам работы ў праграме Adobe InDesign. Тэлефон для давадка +375 17 286 07 97

КУЛЬТУРА ШТОДЫНІШНЯЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) ВЫДАВАННЯ З КАСТРЫЧКА 1991 ГОДА.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлавіч; **рэдактар аддзела:** Яўген РАЛІН; **аглядальнік рэдакцыі:** Наведз КУДРЭВІЧ, Наведз КУДРЭВІЧ, Антон РУДАК, Павел САЛАУЭЎ, Ілья СІРІН, Юры ЧАРНЫШЭВ, Дзмітрый ШЫКА, Зміцер ЮРКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнт:** Пётр ВАСІЛЕВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; Сайт: www.kimpress.by; E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 4, 4-ы паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавельная ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Ч. 4, 4-ы паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісу наведваюць прачытаць, поўнаасно імя і імя па бацьку, паштарныя адрасы (аўтары паштаткаў, да тых выпадкаў, калі і імя выдзялена паштарны адрасы), асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Аўтарскія рупаліцы не рэзінуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

*Матэрыялы на правах рэкламы.

© "Культура", 2022. Наклад 2991. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 4.02.2022 у 21.00. Замова №429.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330106 ад 30.04.2004.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

- 6 – "Церам-церамак" (опера ў 2-х дзеях) І. Польшкага (0+). Дыржор – Алег Лясун. Пачатак у 11.00.
- 6 – "Іаланта" (опера ў 2-х дзеях) П. Чайкоўскага (6+). Дыржор – Алег Лясун. Пачатак у 18.00.
- 8 – Канцэрт "Ад Баха да Аффенбаха..." (12+). Пачатак у 19.30.
- 9 – "Самсон і Даліла" (опера ў 3-х дзеях) К. Сен-Санса (12+). ПРЭМ'ЕРА. Дыржор – Алег Лясун. Пачатак у 19.00.
- 10 – "Лебядзінае возера" (балет у 2-х дзеях) П. Чайкоўскага (12+). Дыржор – Уладзімір Авадок. Пачатак у 19.00.
- 11 – "Лебядзінае возера" (балет у 2-х дзеях) П. Чайкоўскага (12+). Дыржор – Уладзімір Авадок. Пачатак у 19.00.
- 12 – "Чароўная флейта" (опера ў 2-х дзеях) В. А. Моцарта (12+). Дыржор – Алег Лясун. Пачатак у 19.00.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫВ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

- 6 – "Церам-церамак" (музычная казка на 2 дзеі) С. Маршака (3+). Пачатак у 11.00.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").